

Personages

Hoer
Soldaat
Kamermeisje
Jongeheer
Jongedame
Echtgenoot
Lieve kind
Dichter
Actrice
Graaf
Schoonmaakster

scenes

- 1 de hoer
 en de soldaat
- 2 de soldaat
 en het kamermeisje
- 3 het kamermeisje
 en de jonge heer
- 4 de jongeheer
 en de jongedame
- 5 de jongedame
 en de echtgenoot
- 6 de echtgenoot
 en het lieve kind
- 7 het lieve kind
 en de dichter
- 8 de dichter
 en de actrice
- 9 de actrice
 en de graaf
- 10 de graaf
 en de hoer
- 1 de hoer
 en de soldaat

's avonds laat bij de Augartenbrücke

soldaat *komt fluitend voorbij*

hoer Ga je mee, lekker ding?

soldaat *keert zich om, loopt dan weer door*

hoer Ga je niet mee?

soldaat Ah, ben ik dat lekkere ding?

hoer Ja, hè, hè, wie anders? Kom nou maar. Ik woon hier vlakbij.

soldaat Ik heb geen tijd, ik moet naar de kazerne.

hoer Die kazerne blijft wel staan, bij mij is het beter.

soldaat *dicht bij haar* Dat geloof ik graag.

hoer Ssst! Het stikt hier van de politie.
 soldaat De politie. Nou en. Ik heb ook een sabel bij me, hoor.
 hoer Hou toch op, ga mee.
 soldaat Laat me met rust, ik heb toch sowieso geen geld.
 hoer Ik hoef geen geld.
 soldaat *houdt de pas in, ze staan onder een lantaarn* Je hoeft geen geld? Wat ben je dan eigenlijk?
 hoer Alleen de burger betaalt. Iemand als jij mag voor niets.
 soldaat Jij bent zeker dezelfde als waar Huber het over had.
 hoer Ik ken geen Huber.
 soldaat Toch ben je het wel. Weet je niet meer, dat café in de Schiffgasse, daar heb je 'm opgepikt.
 hoer In dat café heb ik er zoveel opgepikt... oh! oh!
 soldaat Okee, dan gaan we. Kom we gaan.
 hoer Hé, wat een haast opeens.
 soldaat Waar zouden we dan nog op wachten? En om tien uur moet ik me melden.
 hoer Hoe lang zit je dan al in het leger?
 soldaat Wat maakt jou dat nou uit? Woon je ver weg?
 hoer Tien minuten lopen.
 soldaat Dat is me te ver. Geef me eens een kusje.
 hoer *kust 'm* Dat doe ik toch het liefste, als ik iemand leuk vind.
 soldaat Nou ik niet. Nee, ik ga niet met je mee, het is me te ver.
 hoer Weet je wat, kom morgenmiddag.
 soldaat Is goed. Geef me je adres.
 hoer Maar je komt toch niet.
 soldaat Ik zeg het toch.
 hoer Nou, weet je wat – als 't je te ver is vanavond – daar... daar...
 soldaat Wat is daar?
 hoer Daar is het ook lekker rustig... komt nooit iemand.
 soldaat Is het niet te nat daar?
 hoer Het is nooit te nat daar. Aahh blijf nou bij me, morgen zijn we misschien wel allebei dood.
 soldaat Okee... maar wel een beetje snel dan.
 hoer Pas op, het is daar pikdonker. Glij je uit, lig je in de Donau.
 soldaat Dat zou sowieso misschien wel het beste zijn.
 hoer Ssst, wacht nou even, verderop staat een bankje.
 soldaat Jij weet hier behoorlijk goed de weg.
 hoer Iemand als jij zou ik wel als vriend willen.
 soldaat Ik zou je alleen maar jaloers maken.
 hoer Dat leer ik je wel af.
 soldaat Ha –
 hoer Zachtjes, zachtjes. Er loopt hier wel eens een verdwaald agentje rond. Het is toch niet te geloven, dat je hier midden in Wenen bent.
 soldaat Daar naartoe, kom daar.
 hoer Doe niet zo stom, als we uitglijden liggen we beneden in het water.
 soldaat *heeft haar gepakt* Ah, jij –
 hoer Hou je maar goed vast.
 soldaat Wees niet bang.
 — — — — —
 hoer Het bankje was toch beter geweest.
 soldaat Hier of daar... kom 's overeind.
 hoer Waar ga je naar toe?
 soldaat Ik moet naar de kazerne. Ik ben al te laat.
 hoer Zeg, hoe heet je eigenlijk?
 soldaat Wat interesseert jou dat nou, hoe ik heet.
 hoer Ik heet Leocadia.
 soldaat Ha – wat is dat nou weer voor naam.
 hoer Zeg hé.
 soldaat Wat moet jij nou nog?
 hoer Nou... vergeet de gids niet.
 soldaat Ha!... Geloof je het zelf... De mazzel, Leocadia.
 hoer Lul, zeiksnor! Lekkende hartklep.
Hij is verdwenen.

2 de soldaat en het kamermeisje

Het Prater. Zondagavond. Een weg die van het Lunapark naar de duistere zijpaden voert. In de verte hoort men flarden muziek; een ordinaire, op blaasinstrumenten gespeelde, polka. De soldaat. Het kamermeisje

kamermeisje Waarom wou je nou eigenlijk weg? Zeg eens eerlijk.
soldaat *lacht verlegen*
kamermeisje Het was net zo leuk. Ik hou zo van dansen.
soldaat *pakt haar rond het middel*
kamermeisje Nu dansen we toch niet meer, waarom hou je me dan vast?
soldaat Hoe heet je eigenlijk? Kathi?
kamermeisje Jij zit steeds met die Kathi in je kop.
soldaat Ik weet het al, ik weet het al weer... Marie!
kamermeisje Maar het is daar zo donker, ik vind het griezelig.
soldaat Zolang ik bij je ben, hoef je niet bang te zijn. Niemand doet me wat.
kamermeisje Waar komt dit op uit? Er is daar niemand meer, kom, we gaan terug, het is zo donker.
soldaat *trekt aan zijn havanna, zodat het puntje rood oplicht* Kijk, het wordt al lichter. Ha ha. Lekker schatje van me.
kamermeisje Ah, wat doe je nou? Als ik dit had geweten...
soldaat Ik jaag een kogel door m'n kop als dit niet het lekkerste kontje van de hele Swoboda is, Marie.
kamermeisje Heb je ze soms allemaal geprobeerd?
soldaat Dat gaat vanzelf bij het dansen, dan gaat er wel meer vanzelf. Ha!
kamermeisje Met die blonde met die scheve kop heb je wel meer gedanst als met mij.
soldaat Dat is een ouwe bekende van een van m'n maten.
kamermeisje Van die korporaal met die ruwe snor?
soldaat Nee, van die gast met die schorre stem, je weet wel, die in het begin van de avond bij mij aan tafel zat.
kamermeisje Oh die, die brutale aap.
soldaat Heeft-ie wat gedaan? Ik schiet z'n kop er af, wat heeft-ie gedaan?
kamermeisje Oh niets, ik heb alleen gezien hoe die tegen anderen deed.
soldaat Hé, Marie.
kamermeisje Je steekt me nog in de fik met die sigaar van je, Franz!
soldaat Hoezo weet jij opeens hoe ik heet?
kamermeisje Franz, hou je handen thuis... straks komt er iemand.
soldaat Ook al komt er iemand, je ziet hier geen flikker.
kamermeisje Jezus, waar komt dit op uit.
soldaat Kijk, daar heb je er nog twee zoals mij.
kamermeisje Waar dan? Ik zie helemaal niets.
soldaat Daar... voor ons.
kamermeisje Wat bedoel je: nog twee zoals mij.
soldaat Nou, ik bedoel gewoon, die hebben er ook wel zin in.
kamermeisje Pas nou op, wat is dat hier, ik viel bijna.
soldaat Oh, dat is het hek van de wei.
kamermeisje Duw toch niet zo, ik val bijna om.
soldaat Ssst, zachtjes.
kamermeisje Hé, ik ga gillen hoor. Wat doe je? Maar...
soldaat Geen mens kan je hier horen.
kamermeisje Laten we dan maar teruggaan naar de mensen.
soldaat Wij hebben toch geen mensen nodig? Dit, Marie, is wat we nodig hebben... ha ha.
kamermeisje Maar Franz, alsjeblieft... wat doe je nou... jezus... luister nou... als ik dat had geweten... oh... oh... kom.
- - - - -
soldaat Jezus... nog een keer... ahh...
kamermeisje Ik kan je gezicht niet eens zien.
soldaat Wat nou... gezicht.
- - - - -
soldaat Ja zeg, Marie, je kan daar niet zo in het gras blijven liggen.
kamermeisje Kom, Franz, help me even.
soldaat Okee, vooruit dan maar.
kamermeisje Jezus, Franz.
soldaat Wat zit je nou met je Franz.
kamermeisje Je bent een slecht mens, Franz.
soldaat 't Is goed, wacht even.
kamermeisje Waarom laat je me nou los?
soldaat Zeg, mag ik misschien even mijn sigaar aansteken?
kamermeisje Het is zo donker.
soldaat Morgenvroeg is 't weer licht.
kamermeisje Zeg tenminste, of je me leuk vindt.
soldaat Nou, daar moet je toch wel iets van gemerkt hebben, Marie, ha!
kamermeisje Waar gaan we nu naar toe?
soldaat Gewoon, terug.
kamermeisje Hé, toe nou, niet zo snel.
soldaat Wat nou weer? Ik hou niet van het donker.
kamermeisje Zeg es, Franz, vind je me leuk?
soldaat Maar dat heb ik toch net gezegd, dat ik je leuk vind.
kamermeisje Hé, geef me eens een kusje.
soldaat Hier dan... Hoor je dat? Je kan de muziek al weer horen.

kamermeisje Jij wil nou gewoon weer gaan dansen?

soldaat Ja natuurlijk, hoezo?

kamermeisje Ja, Franz, luister. Ik moet naar huis. Ik krijg toch al problemen, die vrouw bij wie ik in huis werk, die vrouw is zo'n... zo'n... die wil het liefst dat ik de hele avond op mijn kamertje blijf zitten.

soldaat Nou, dan ga je toch lekker naar huis.

kamermeisje Ik zat eigenlijk te denken, Franz, dat jij me naar huis zou brengen.

soldaat Naar huis brengen?

kamermeisje Ah toe... het is zo treurig om alleen naar huis te gaan.

soldaat Waar woon je dan?

kamermeisje Helemaal niet ver, in de Porzellangasse.

soldaat Ja, dan moeten we wel dezelfde kant op... maar ik vind het nog te vroeg... ze zijn nu nog lekker bezig... ik heb de hele avond vrij... voor twaalf uur hoef ik niet in de kazerne te zijn. Ik ga nog even dansen.

kamermeisje Ja ja, ik snap het al, straks is die blonde met die scheve kop aan de beurt.

soldaat Zo scheef is die kop helemaal niet.

kamermeisje Jezus, mannen zijn slecht. Jij doet het vast met iedereen zo.

soldaat Iedereen? Dat zou teveel zijn.

kamermeisje Ah, Franz, alsjeblieft, vanavond niet meer, blijf vanavond bij mij, luister nou.

soldaat Ja ja, 't is al goed. Maar ik ga nog wel even dansen.

kamermeisje Ik dans vandaag met niemand meer.

soldaat Daar heb je 'm al.

kamermeisje Wie dan?

soldaat De Swoboda! We zijn echt snel terug! Ze spelen nog steeds dat 'tadadaraa taradatatarada'. Als je wilt dat ik je naar huis breng moet je even wachten en anders... de ballen.

kamermeisje Nee, ik wacht wel.

soldaat Weet je wat, Kathi, neem een biertje van me. *wendt zich tot een ander* Zeg, mooie dame, mag ik misschien deze dans van u?

3 het kamermeisje en de jonge heer

Een zwoele zomernamiddag – De ouders zijn een weekendje erop uit – De keukenmeid heeft haar vrije dag – Het kamermeisje zit in de keuken en schrijft een brief aan haar vriend, de soldaat. De jongeheer belt vanuit de kamer. Het kamermeisje staat op en gaat de kamer binnen. De jongeheer ligt op de divan en leest, al rokende, een Franse roman.

kamermeisje Zegt u het maar, jongeheer.

jongeheer Ach ja, Marie, ach ja, ik heb gebeld, ja... ik wilde gewoon... ja precies, laat de rolgordijnen zakken, Marie... Het is koeler als de rolgordijnen naar beneden zijn... ja...

kamermeisje *laat de rolgordijnen zakken*

jongeheer Wat doe je nu, Marie? O ja. Nu heb ik te weinig licht om te lezen.

kamermeisje De jongeheer is altijd maar aan het werk.

jongeheer Zo is het in orde.

Marie weg. Jongeheer leest, stopt en belt weer. Kamermeisje verschijnt

jongeheer Zeg, Marie... ja, wat ik wilde zeggen... ja... is er misschien iets van cognac in huis?

kamermeisje Ja, maar wel achter slot en grendel.

jongeheer En, wie heeft de sleutel?

kamermeisje Lini heeft de sleutel.

jongeheer Wie is Lini?

kamermeisje De kokkin, meneer Alfred.

jongeheer Nou, vraag het dan aan die Lini.

kamermeisje Lini heeft vrij vandaag.

jongeheer O, zo...

kamermeisje Moet ik voor de jongeheer misschien iets uit het café...

jongeheer Ah nee... 't is al warm genoeg. Ik hoef geen cognac. Weet je wat, Marie, breng me een glas water. Pst, Marie – wel laten lopen, dat het lekker koud is. –

Kamermeisje af. De jongeheer kijkt haar na, bij de deur draait het kamermeisje zich om. De jongeheer kijkt snel naar het plafond. Kraan loopt. Kamermeisje

zich. Komt op met het glas water. Ze staat vlak bij de divan. De jongeheer richt zich half op, kamermeisje reikt hem het glas aan. Hun vingers raken elkaar.

jongeheer Okee, dank je. – Wat is er? – Voorzichtig: zet het glas maar weer op het blaadje... *gaat weer liggen en strekt zich uit* Hoe laat is het eigenlijk?

kamermeisje Vijf uur, jongeheer.

jongeheer Zo, vijf uur. – Is goed. –

kamermeisje *vertrekt, draait zich om bij de deur. ziet dat de jongeheer haar heeft nagekeken en lacht even*

jongeheer *blijft even liggen, staat dan plotseling op. Hij gaat naar de deur, loopt terug en strekt zich weer uit op de divan. Hij probeert weer wat te lezen. belt weer*

kamermeisje *verschijnt met een lachje*

jongeheer Marie, wat ik je wilde vragen. Was dokter Schüller hier vanochtend niet?

kamermeisje Nee, vanochtend was hier niemand.

jongeheer Zo, dat is vreemd. Dus dokter Schüller was er niet? Ken je dokter Schüller eigenlijk wel?

kamermeisje Natuurlijk. Dat is die grote man met die volle zwarte baard

jongheer Ja. Was hij er misschien toch?
kamermeisje Nee, er was niemand, jongheer.
jongheer Kom eens hier, Marie.
kamermeisje Zeg het maar.
jongheer Dichterbij... zo... ah... ik dacht gewoon...
kamermeisje Wat dacht de jongheer?
jongheer Ik dacht... ik dacht – gewoon vanwege dat bloesje... Wat is dat voor een... Nou, kom gewoon wat dichterbij. Ik bijt niet, hoor.
kamermeisje *naar hem toe* Wat is er met mijn bloes? Vindt de jongheer hem niet mooi?
jongheer *pakt het bloesje vast en trekt het kamermeisje naar zich toe* Blauw. Dat is heel mooi blauw. Je ziet er leuk uit, Marie.
kamermeisje Maar jongheer...
jongheer Ja, wat is er?... *heeft haar bloes losgemaakt* Je hebt een mooie blanke huid, Marie.
kamermeisje De jongheer is een charmeur.
jongheer *kust haar op haar borst* Dat doet toch geen pijn?
kamermeisje O, nee.
jongheer Omdat je zo zucht. Waarom zucht je zo?
kamermeisje Oh, meneer Alfred...
jongheer En wat heb je leuke slofjes...
kamermeisje ...Maar ...jongheer ...als er aangebeeld wordt –
jongheer Wie zou er nu moeten aanbellen?
kamermeisje Maar jongheer... luister... het is zo licht...
jongheer Je hoeft je voor mij niet te schamen. Je hoeft je überhaupt voor niemand... als je zo lekker bent. Godverdomme; Marie, je bent... Weet je, je haar ruikt zelfs lekker.
kamermeisje Meneer Alfred...
jongheer Stel je niet zo aan, Marie... ik heb je ook wel eens anders gezien. Toen ik laatst 's nachts thuiskwam en een glaasje water ging halen; de deur van je kamertje stond open... nou...
kamermeisje Jezus, ik wist helemaal niet dat meneer Alfred zo erg was.
jongheer Daar heb ik een heleboel gezien... dat... en dat... en dat... en –
kamermeisje Maar meneer Alfred.
jongheer Kom, kom... daarheen... zo, ja zo.
kamermeisje Maar als er iemand aanbelt –
jongheer Nou hou je er over op... dan doe je toch gewoon niet open...
Er wordt gebeld.
– – – – –
jongheer Godverdomme... Wat maakt die kerel een kabaal. – Straks blijkt dat hij al eerder stond te bellen en hebben we het niet gemerkt.
kamermeisje Oh, ik heb de hele tijd opgelet.
jongheer Nou, ga eens even kijken – door het kijkgaatje. –
kamermeisje Meneer Alfred... u bent toch... nee... zo erg.
jongheer Schiet op, ga nou kijken...
kamermeisje *gaat weg*
jongheer *opent snel de rolgordijnen*
kamermeisje *verschijnt weer* Die is al weer weg. D'r is niemand meer. Misschien was het dokter Schüller wel.
jongheer Het is goed.
kamermeisje *op hem af*
jongheer *van haar weg* – Zeg, Marie, – ik ga even naar een terrasje.
kamermeisje Nu al... meneer Alfred?
jongheer Ik ga even naar een terrasje. Mocht dokter Schüller nog langskomen...
kamermeisje Die komt vandaag niet meer.
jongheer Mocht dokter Schüller nog langskomen, ik, ik... ik ben – zit op het terras. – *gaat een andere kamer in*
Het kamermeisje neemt een sigaar van het rooktafeltje, neemt hem mee en vertrekt.

4 de jongheer en de jongedame

Avond. Banaal elegante meubelen in een salon aan de Schwindgasse. Jongheer is zo even binnengekomen. Met hoed en jas nog aan steekt hij de kaarsen aan. Opent de deur van het aangrenzende vertrek en werpt een blik naar binnen. Er staat een hemelbed. Vuur van de openhaard schijnt rossig tegen de bedgordijnen. De jongheer inspecteert ook de slaapkamer. Hij neemt een vaporisateur en bespuit het beddengoed met viooltjesparfum. Dan beweegt hij zich met het apparaat door beide vertrekken en drukt voortdurend op de gummibal, zodat alles naar viooltjeslucht ruikt. Hij trekt zijn overjas uit en zet zijn hoed af. Neemt plaats in een blauwfluwelen fauteuil, steekt een sigaret op en rookt. Na enkele ogenblikken staat hij weer op en controleert of de groene jaloezieën gesloten zijn. Plotseling gaat hij weer de slaapkamer in en opent de la van het nachtkastje. Hij rommelt wat en vindt een haarspeld van schildpadhuid. Hij zoekt een plaats om het te verbergen en stopt het uiteindelijk in de zak van zijn overjas. Dan opent hij het dressoir in de salon, haalt hieruit een zilveren blaadje met een cognac fles en twee likeurglazen en zet dit alles op tafel. Pakt weer zijn overjas en haalt daar een klein, wit pakje uit. Legt dit geopend naast de cognac fles, gaat weer naar het dressoir en pakt twee bordjes en bestek. Uit het pakje haalt hij een marron glacé, die hij opeet. Schenkt een glas cognac uit en drinkt die in één teug leeg. Kijkt op zijn horloge. Ijsbeert door de kamer. Blijft voor een grote wandspiegel staan. Woelt met een zakkammetje door zijn haar en baard. – Gaat naar de deur van de voorkamer en luistert. Dan klingelt de bel. De jongheer krimpt even ineen. Dan laat hij zich in de fauteuil zakken en staat weer op als de jongedame binnenkomt.

jongedame *zwaar gesluierd op*
jongheer *naar haar toe, kust haar handschoen* Dank je.
jongedame Alfred – Alfred.

jongeheer Kom alsjeblieft verder... kom verder, lieve Emma...

jongedame Laat me even – alsjeblieft... o alsjeblieft, Alfred *staat nog bij de deur*

jongeheer *staat voor haar, pakt haar hand*

jongedame Waar ben ik eigenlijk?

jongeheer Bij mij.

jongedame Dit huis is walgelijk, Alfred.

jongeheer Waarom dan? Het staat heel goed bekend.

jongedame Ik ben op de trap twee mannen tegengekomen.

jongeheer Bekenden?

jongedame Ik weet het niet. Zou kunnen.

jongeheer Sorry, hoor – je kent je eigen bekenden toch wel?

jongedame Ik heb helemaal niets gezien.

jongeheer Maar zelfs al waren het je beste vrienden – ze hadden je niet herkend. Zelfs ik... als ik niet geweten had dat jij het was... deze voile –

jongedame Het is een dubbele voile.

jongeheer Wil je niet een beetje dichterbij komen?... En je kan je hoed toch wel even afzetten?

jongedame Wat denk je nou, Alfred? Ik heb je gezegd: vijf minuten... Nee niet langer... ik zweer je –

jongeheer Maar die voile –

jongedame Dubbele voile.

jongeheer Nou ja, dubbele voile – ik mag je toch wel even bekijken?

jongedame Hou je van me, Alfred?

jongeheer Emma – wat een vraag...

jongedame Het is hier zo warm.

jongeheer Je hebt je bontjas nog aan – dan vat je straks zeker kou.

jongedame *komt binnen, valt in een fauteuil* Ik ben doodmoe.

jongeheer Mag ik? *neemt de voile weg, zet haar hoed af. staat voor haar, schudt zijn hoofd*

jongedame Wat heb je?

jongeheer Je bent nog nooit zo mooi geweest.

jongedame Hoezo?

jongeheer Alleen... Alleen met jou – Emma – *Jongeheer knielt naast haar, neemt haar beide handen en bedekt die met kussen.*

jongedame En nu... laat me weer gaan. Ik heb gedaan wat je me vroeg.

jongeheer *zijn hoofd in haar schoot*

jongedame Je hebt me beloofd niet stout te zijn.

jongeheer Ja.

jongedame Ik stik in deze kamer.

jongeheer *staat op* Je hebt je jas ook nog aan.

jongedame Leg hem bij mijn hoed.

jongeheer *legt haar jas weg en gaat op de divan liggen*

jongedame En nu – tot ziens –

jongeheer Emma– Emma–

jongedame De vijf minuten zijn allang voorbij.

jongeheer Niet eens een –

jongedame Alfred, zeg me één keer precies hoe laat het is.

jongeheer Het is precies kwart voor zeven.

jongedame Ik had allang bij mijn zus moeten zijn.

jongeheer Je kan je zus nog vaak genoeg zien...

jongedame Oh, Alfred, waarom heb je me hiertoe verleid?

jongeheer Omdat ik... gek van je ben, Emma.

jongedame Tegen hoeveel heb je dat al gezegd?

jongeheer Sinds jou, tegen niemand.

jongedame Wat ben ik toch een makkelijke prooi. Wie me dat had voorspeld... acht dagen geleden nog... gisteren nog...

jongeheer Toch hebben we dit eergisteren al afgesproken...

jongedame Je hebt het me ook zo moeilijk gemaakt. Maar ik wilde het echt niet. Ik zweer het – ik wilde het echt niet... Gisteren was ik vastbesloten... Weet je dat ik je gisteravond zelfs een lange brief heb geschreven?

jongeheer Ik heb geen brief gezien.

jongedame Ik heb hem weer verscheurd. Oh, had ik hem maar verstuurd.

jongeheer Dit is toch beter zo.

jongedame Nee, het is belachelijk... van mij. Ik snap mezelf niet. Tot ziens, Alfred, laat me gaan.

jongeheer *pakt haar vast en bedekt haar gezicht met hitsige kussen*

jongedame Zo... dus dit vind jij niet stout?

jongeheer Nog één kus – eentje maar.

jongedame De laatste. *Hij kust haar, zij laat toe, hun lippen blijven aan elkaar gekluisterd*

jongeheer Zal ik je wat zeggen, Emma? Ik weet nu pas wat geluk is.

jongedame *zinkt terug in een fauteuil*

jongeheer *zit op de leuning, slaat zijn arm om haar nek ...of beter nog, ik weet nu pas wat geluk zou kunnen zijn.*

jongedame *zucht*

jongeheer *kust*

jongedame Alfred, Alfred, waar zie je me voor aan?

jongeheer Nergens voor – zo erg is het hier toch niet... En we zijn hier veilig. Dit is toch duizend keer beter dan die ontmoetingen in het openbaar...

jongedame O, hou toch op.

jongeheer Hoewel dat ook zalig was. Iedere minuut die ik met je heb doorgebracht is een zoete herinnering.

jongedame Weet je nog; op het gala van de Goldsteins?

jongeheer Of ik dat nog weet...? Ik heb bij het eten toch naast je gezeten, vlak naast je. Je man had champagne besteld...

jongedame *onaangenaam getroffen*

jongeheer Ik wou het alleen over de champagne hebben. Emma, wil je niet iets drinken, glaasje cognac?

jongedame Een bodempje, maar geef me eerst een glas water.

jongeheer Ja... waar is toch... – ach ja... *Hij doet het gordijn open en gaat de slaapkamer in.*

jongedame *kijkt hem na*

jongeheer *komt terug met een waterkaraf en twee glazen*

jongedame Waar was jij nou?

jongeheer In... de kamer hiernaast. *schenkt een glas water in*

jongedame Nu ga ik je iets vragen, Alfred – en belooft me dat je eerlijk zult zijn.

jongeheer Beloofd.

jongedame Is er in deze kamer ooit een andere vrouw geweest?

jongeheer Maar Emma, dit huis staat er al twintig jaar!

jongedame Je weet best wat ik bedoel, Alfred... Met jou! Bij jou!

jongeheer Met mij – hier – Emma! – Het is niet echt aardig om zoiets te denken.

jongedame Dus je hebt... hoe zal ik... Nee, ik moet het niet vragen. Het is beter als ik het niet vraag. Het is mijn eigen schuld. Ik schaam me.

jongeheer Wat heb je nou? Wat is er? Waar schaamt je je voor?

jongedame Nee, nee, nee, ik wil het niet weten... ik zak door de grond van schaamte.

jongeheer *met de kan water in zijn hand, schudt treurig zijn hoofd* Emma, als je eens wist hoe erg je me kwetst.

jongedame *schenkt een glas cognac in*

jongeheer Ik wil je wat zeggen Emma. Als jij je er voor schaamt om hier te zijn als ik zo onbelangrijk voor jou ben – als je niet voelt dat jij voor mij alle geluk in de wereld bent – ga dan maar. –

jongedame Ja, dat moest ik ook maar doen.

jongeheer *pakt haar hand* Maar als jij zou begrijpen, dat ik zonder jou niet verder kan, dat een kus op jouw hand meer voor mij betekent dan alle liefkozingen van alle vrouwen op de hele wereld... Emma, ik ben niet zoals andere jonge mannen, die precies weten hoe ze elkaar moeten versieren – ik ben misschien te naïef... ik...

jongedame En als je nou eens wel zo bent, als andere jonge mannen?

jongeheer Dan was jij nu niet hier – want jij bent niet zoals andere vrouwen.

jongedame Hoe weet jij dat nou?

jongeheer *heeft haar naar de divan gevoerd en is dicht tegen haar aan gaan zitten* Ik heb veel over jou nagedacht. Ik weet dat je ongelukkig bent.

jongedame *blij* Ja.

jongeheer Het leven is zo leeg... zo zinloos – en bovendien zo kort – zo verschrikkelijk kort – er is maar één ding waar je gelukkig van wordt... iemand die van je houdt.

jongedame *heeft een gekonfijte peer in haar mond genomen*

jongeheer Eerlijk delen *ze rijkt die hem met haar lippen*

jongedame *pakt zijn handen die dreigen te verdwalen* Wat doe je Alfred, ben je nou niet toch een beetje stout?

jongeheer *slikt een stuk peer door, dan stoutmoediger* Het leven is zo kort.

jongedame *zwak* Maar dat is nog geen reden.

jongeheer *werktuigelijk* Echt wel.

jongedame *zwakker* Luister nou, Alfred, je hebt toch beloofd... niet stout... en het is hier zo licht.

jongeheer Kom, kom, mijn enige... enige *Hij tilt haar van de divan.*

jongedame Wat doe je nou?

jongeheer Daarbinnen is het helemaal niet licht.

jongedame Is daar dan nog een kamer?

jongeheer *neemt haar mee* Een hele mooie... en pikdonker.

jongedame Laten we toch maar hier blijven.

jongeheer *heeft haar achter het gordijn genomen, probeert haar japon los te maken*

jongedame Wat ben jij een... waar zie je me voor aan! – Alfred!

jongeheer Je maakt me gek, Emma.

jongedame Wacht even, wacht nog even... ga nou, ik roep je wel.

jongeheer Laat me je – laat je me *verspreekt zich* ...laat ...mij ...jou – helpen.

jongedame Je scheurt alles kapot.

jongeheer Heb jij geen broekje aan?

jongedame Ik draag nooit een broekje, Lou Salomé trouwens ook niet. Je mag mijn schoenen uittrekken als je wilt.

jongeheer *doet haar schoenen uit, kust haar voeten*

jongedame *is in bed geglipt* Oh, ik heb het koud.

jongeheer Je zal het zo wel warm krijgen.

jongedame Denk je?

jongeheer *onaangenaam getroffen, mompelt* Dat had ze nou niet moeten zeggen. *kleedt zich in het donker uit*

jongedame *teder* Kom maar, kom maar, kom maar.

jongeheer Heel even –

jongedame Wat ruikt het hier naar violen.

jongeheer Je ruikt jezelf... Ja, jezelf.

jongedame Alfred... Alfred.

jongeheer Emma...
– – – – –

jongeheer Ik hou overduidelijk te veel van je... ja... ik ben ziek van verlangen.

jongedame ...
jongeheer Ik ben al dagenlang helemaal de weg kwijt. Ik was er al bang voor.
jongedame Geef niet.
jongeheer Nee, natuurlijk niet. Het is zelfs heel logisch als je...
jongedame Niet... niet... Je bent nerveus. Rustig maar...
jongeheer Ken je Stendhal?
jongedame Stendhal?
jongeheer De 'Psychologie de l'amour'.
jongedame Nee, waarom vraag je dat?
jongeheer Daar komt een scène in voor die heel typerend is.
jongedame Wat is dat voor een scène?
jongeheer Daar zit een heel gezelschap cavalerieofficieren bijeen –
jongedame Zo.
jongeheer En die vertellen over hun liefdesavonturen. En iedereen moest toegeven dat het bij de vrouw waar hij het meeste, weet je wel, het hartstochtelijkst van hield... dat zij hem, dat hij hem – om een lang verhaal kort te maken, dat het iedereen bij die vrouw net zo was vergaan als nu bij mij.
jongedame Ja.
jongeheer Dat is heel typisch.
jongedame Ja.
jongeheer En natuurlijk is er één die beweert... dat het hem in z'n hele leven nog nooit is overkomen, maar, zegt Stendhal – die schepte over alles op.
jongedame O, ja –
jongeheer En toch zit het je dwars, dat is het stomme, hoe onbelangrijk het ook is.
jongedame Zeker. En bovendien, weet je nog... je hebt me beloofd dat je niet stout zou zijn.
jongeheer Hé, niet lachen, dat maakt het er niet beter op.
jongedame Nee joh, ik lach helemaal niet. Dat van Stendhal vond ik echt heel interessant. Want ik dacht altijd, dat dat alleen bij oudere... of bij heel... weet je wel, bij mannen die een heftig leven hebben gehad...
jongeheer Hoe kom je erbij. Dat heeft er helemaal niks mee te maken. Ik heb trouwens het mooiste verhaal uit Stendhal overgeslagen. Dat gaat over een van die cavalerieofficieren die ook nog vertelt, dat hij drie nachten of zelfs zes... dat weet ik niet meer, met de vrouw samen was naar wie hij week in week uit verlangd had – desirée – snap je – en al die nachten hebben zij niets anders gedaan dan huilen van geluk... allebei...
jongedame Allebei?
jongeheer Ja. Vind je dat vreemd? Ik snap dat zo goed – juist als je van elkaar houdt.
jongedame Maar je hebt er absoluut ook die niet huilen.
jongeheer Absoluut... 't is dan ook een uitzonderlijk geval.
jongedame Ooh – ik dacht dat Stendhal bedoelde dat alle cavalerieofficieren bij deze gelegenheid in tranen uitbarsten.
jongeheer Zie je wel, nu zit je me toch uit te lachen.
jongedame Maar hoe kom je erbij. Doe toch niet zo kinderachtig, Alfred.
jongeheer Het zit me gewoon dwars... Bovendien kan ik me niet aan de indruk onttrekken dat je er onafgebroken aan zit te denken. Dat vind ik pas echt pijnlijk.
jongedame Ik zit er helemaal niet aan te denken.
jongeheer Jawel. Als ik maar zeker wist dat je van me hield.
jongedame Verlang je nog meer bewijzen?
jongeheer Zie je wel... je zit me de hele tijd uit te lachen.
jongedame Hoezo nou? Kom eens hier met dat lieve hoofdje van je.
jongeheer Aah, dat doet goed.
jongedame Hou je van me?
jongeheer Oh, ik ben echt zo gelukkig.
jongedame Maar je hoeft niet ook nog te gaan huilen.
jongeheer *zich van haar verwijderend* Weer. Weer. Ik heb 't je toch duidelijk gevraagd...
jongedame Als ik zeg dat je niet hoeft te huilen...
jongeheer Nee jij zei: ook nog te gaan huilen.
jongedame Je bent nerveus, liefje.
jongeheer Ik weet het.
jongedame Maar dat hoeft toch niet. Ik zou het zelfs fijn vinden, dat het... dat we bij wijze van spreken als goede vrienden...
jongeheer Daar gaat ze weer.
jongedame Kan je je dat niet meer herinneren. Eén van onze eerste gesprekken. Goede vrienden worden. Verder niets. Oh, wat was dat mooi... Bij mijn zus, in januari op dat feest, tijdens de Quadrille... O, mijn god, ik had allang weg moeten zijn... mijn zus zit op me te wachten – wat moet ik nou tegen haar zeggen... Tot ziens, Alfred –
jongeheer Emma – Zo kan je me toch niet achter laten.
jongedame Ja hoor.
jongeheer Nog vijf minuten...
jongedame Goed. Nog vijf minuten. Maar je moet me beloven... dat je niet zal bewegen... Okee? Ik zal je nog één afscheidskus geven... Sst... Niet bewegen, zei ik, anders sta ik meteen op, schatje... schatje...
jongeheer Emma... mijn ge...
— — — — —
jongedame Mijn Alfred –
jongeheer Oh, je bent het paradijs.
jongedame Maar het paradijs moet er nu vandoor.
jongeheer Ach, laat je zus wachten.
jongedame Nee, ik moet naar huis. Voor mijn zus ben ik al veel te laat. Hoe laat is het eigenlijk?
jongeheer Ja. hoe komen we daar achter?

jongedame Klok kijken.
jongeheer Mijn horloge zit in mijn jasje.
jongedame Dan pak je je jasje.
jongeheer *staat met een ruk op* Acht.
jongedame *komt snel overeind* O, god... Snel, Alfred, geef me mijn hemdje. Wat moet ik nou toch zeggen? Thuis zitten ze zeker al te wachten... acht uur...
jongeheer En wanneer zie ik je dan weer?
jongedame Nooit meer.
jongeheer Emma. Hou je dan niet meer van me?
jongedame Juist daarom. Geef me mijn schoenen.
jongeheer Echt nooit meer? Hier zijn je schoenen.
jongedame In mijn tas zit een schoenlepel. Schiet een beetje op...
jongeheer Hier is de lepel.
jongedame Alfred, dit kan ons allebei fataal worden.
jongeheer Waarom?
jongedame Ja, wat moet ik tegen hem zeggen als hij vraagt: waar ben jij geweest?
jongeheer Bij je zus.
jongedame Ja, als ik liegen kon.
jongeheer Nou, je zal wel moeten.
jongedame Allemaal voor zo'n mens als jij. Ach, kom hier... ik geef je nog één kus. *omarmt hem* – En laat me – nu alleen. Ga naar die andere kamer. Ik kan me niet aankleden als jij erbij bent.
jongeheer *gaat naar de salon, kleedt zich aan, eet van de vinoiserie, drinkt cognac*
jongedame *na een tijdje* Alfred.
jongeheer Ja schat.
jongedame Dat is toch beter dan huilen, of niet?
jongeheer Deugniet.
jongedame Hoe moeten we dat nou doen – als we elkaar toevallig weer eens in het openbaar tegen het lijf lopen?
jongeheer Toevallig – weer eens... Jij bent morgen toch zeker ook bij de Lobheimers?
jongedame Ja. Jij ook?
jongeheer Uiteraard. Mag ik dan de Kotillon met jou dansen?
jongedame O, maar ik ga niet. Wat denk jij nou? – Ik zou... *komt volledig gekleed de salon binnen en neemt een chocoladekoekje...* door de grond zakken.
jongeheer Dus morgen bij de Lobheimers, ik verheug me erop.
jongedame Nee, nee... ik zeg af; zeker –
jongeheer Dus overmorgen... hier.
jongedame Doe niet zo belachelijk.
jongeheer Om zes uur...
jongedame Hier op de hoek staan toch rijtuigen, of niet? –
jongeheer Ja, een heleboel. Dus overmorgen hier om zes uur. Zeg dan toch ja, mijn allerliefste.
jongedame ...Dat bespreken we morgen tijdens de Kotillon.
jongeheer *omarmt haar* Mijn engel.
jongedame Niet weer mijn kapsel ruïneren.
jongeheer Dus morgen bij de Lobheimers en overmorgen in mijn armen.
jongedame Tot ziens...
jongeheer En wat ga je nou – tegen hem zeggen? –
jongedame Niet vragen... niet vragen... het is te vreselijk. – Waarom hou ik zoveel van je. – Tot ziens. – Als ik nou weer mensen tegen kom op de trap, val ik dood neer. – Boem. –
jongeheer *kust haar hand nog eenmaal*
jongedame *vertrekt*
jongeheer *blijft alleen achter. Gaat op de divan zitten. lacht wat voor zich uit* Dus nu heb ik een affaire met een onbedorven vrouw.

5 de jongedame en de echtgenoot

*Slaapkamer, 23.30 uur, jongedame leest in bed.
Echtgenoot in kamerjas komt binnen.*

jongedame Ben je klaar met werken?
echtgenoot Nee. Ik ben te moe. En bovendien...
jongedame Wat? –
echtgenoot Ik voelde me plotseling zo eenzaam aan mijn bureau. Ik had zin om bij je te zijn.
jongedame Echt waar?
echtgenoot *gaat op de rand van het bed zitten* Stop maar met lezen. Je verpest je ogen.

jongedame *boek dicht* Wat heb jij nou?
echtgenoot Niets liefje. Ik ben verliefd op je. Dat weet je best.
jongedame Je zou het soms bijna vergeten.
echtgenoot Je moet het soms zelfs vergeten.
jongedame Waarom?
echtgenoot Omdat het huwelijk anders niet volmaakt zou zijn. Het zou... hoe zal ik het zeggen... het zou zijn magie verliezen.
jongedame Oh...
echtgenoot Geloof me – het is zo... Als we in die vijf jaar van ons huwelijk niet soms vergeten waren dat we op elkaar verliefd zijn, waren we het nu helemaal niet meer.
jongedame Dat gaat me te diep.
echtgenoot Het is simpel: we hebben misschien al tien of twaalf affaires met elkaar gehad... Ervaar jij dat niet ook zo?
jongedame Ik heb ze niet geteld. –
echtgenoot Als we meteen bij de eerste tot de bodem waren gegaan, als ik mij vanaf het begin willoos aan mijn passie voor jou had overgeleverd, dan was het bij ons net zo gegaan als bij die miljoenen andere liefdesparen. Wij zouden klaar geweest zijn met elkaar.
jongedame Ah... zo bedoel je.
echtgenoot Geloof me – Emma – tijdens de eerste dagen van ons huwelijk was ik bang dat dat zou gebeuren.
jongedame Ik ook.
echtgenoot Zie je wel. Heb ik niet gelijk? Daarom is het goed steeds weer een bepaalde periode als goede vrienden samen te leven.
jongedame Is dat zo.
echtgenoot En zo komt het, dat wij altijd weer nieuwe wittebroodsweken met elkaar kunnen beleven, omdat ik ervoor zorg dat die wittebroodsweken...
jongedame Geen wittebroodsmaanden worden.
echtgenoot Precies.
jongedame En nu... lijkt het er op dat er weer een periode van goede vriendschap aan het aflopen is?
echtgenoot *drukt haar zacht tegen zich aan* Zou zomaar kunnen.
jongedame Maar stel nou... dat dat voor mij anders ligt.
echtgenoot Dat ligt voor jou niet anders. Jij bent toch het intelligentste en zaligste wezen dat er bestaat. Ik ben zo blij dat ik je gevonden heb.
jongedame Dat vind ik nou zo leuk, hoe jij me kan zitten versieren – zo nu en dan.
echtgenoot *stapt in bed* Voor een man die al een beetje heeft rondgekeken in de wereld – kom, leg je hoofd op mijn schouder – die al een beetje heeft rondgekeken in de wereld, is het huwelijk eigenlijk veel ondoordringelijker dan voor jullie jonge beschaafde meisjes. Jullie stappen onbedorven en... in zekere zin zonder context ons leven binnen en daarom hebben jullie eigenlijk een veel helderdere kijk op het wezen van de liefde dan wij.
jongedame Oh.
echtgenoot Absoluut. Want wij zijn totaal verward en onzeker geworden door alle avontuurtjes, die wij nou eenmaal voor het huwelijk moeten hebben. Jullie horen wel veel en weten te veel en lezen eigenlijk ook wel een beetje te veel, maar echt begrijpen, wat wij mannen daadwerkelijk meemaken, doen jullie niet. Wat iedereen doorgaans de liefde noemt, wordt voor ons echt grondig verpest; wat een schepsels zijn dat in feite, waar wij op aangewezen zijn.
jongedame Ja, wat zijn dat voor schepsels?
echtgenoot *kust haar op het voorhoofd* Wees blij, schatje, dat je daar geen idee van hebt. Het zijn trouwens vooral heel zielige figuren – laten we ze niet te snel veroordelen.
jongedame Sorry hoor – dit medelijden lijkt mij een beetje overdreven.
echtgenoot Ze verdienen het wel. Jullie zijn jonge beschaafde meisjes, die rustig onder het toezien van je ouders, op de ware kunnen wachten; – jullie kennen de ellende niet, waardoor deze meisjes steeds verder afglijden.
jongedame Laten die zich dan allemaal betalen?
echtgenoot Dat heb ik niet gezegd. Ik heb het niet alleen over materiële ellende. Je hebt ook nog zoiets als – ik zou willen zeggen – morele ellende; dubieuze opvattingen over wat mag en helemaal over wat zou moeten.
jongedame Maar wat is daar zo zielig aan? – Ze hebben het toch naar hun zin?
echtgenoot Je houdt er vreemde ideeën op na, schatje. Vergeet niet dat zulke figuren voorbestemd zijn steeds dieper en dieper weg te zinken. Daar is geen houden meer aan.
jongedame *vlijt zich tegen hem aan* Kennelijk is dat wegzinken ook wel lekker.
echtgenoot Hoe kan je dat nou zeggen, Emma. Het lijkt me dat er juist voor jullie, ontwikkelde vrouwen, niks afstotelijks is dan dat.
jongedame Tuurlijk, Karl, tuurlijk. Ik zei maar wat. Kom, vertel verder. Ik vind het heerlijk als je zo praat. Vertel nog 's wat.
echtgenoot Wat dat? –
jongedame Nou – over die zielige figuren.
echtgenoot Wat heb jij opeens?
jongedame Luister nou, ik heb je vroeger toch al, weet je wel, helemaal in het begin heb ik je al zo vaak gevraagd iets te vertellen over toen je jong was.
echtgenoot Wat interesseert jou dat nou?
jongedame Je bent toch mijn man? Dan is het toch oneerlijk dat ik helemaal niets van jouw verleden weet? –
echtgenoot Je denkt toch niet dat ik zo smakeloos ben dat ik – Hou op, Emma... Dat zou de magie verbreken.
jongedame En toch heb je... ik weet niet hoeveel vrouwen precies zo vastgehouden als mij nu.
echtgenoot Je moet niet zeggen 'vrouwen'. Vrouw, dat ben jij.
jongedame Maar mag ik nog één vraag stellen... anders... anders... anders kan je die wittebroodsweken wel vergeten.
echtgenoot Zo praat je toch niet... je bent wel een moeder, hoor... en daar ligt je babymeisje te slapen...
jongedame *vlijt zich tegen hem aan* Maar ik wil ook nog een jongetje.
echtgenoot Emma.
jongedame Nou, doe niet zo... natuurlijk ben ik je vrouw... maar ik zou ook graag een beetje je minnares willen zijn...
echtgenoot O ja?...
jongedame Maar – eerst mijn vraag.
echtgenoot Ja?
jongedame Was... een van die figuren – een getrouwde vrouw?
echtgenoot Hoezo? – Wat bedoel je?

jongedame Dat weet je wel.
echtgenoot Hoe kom je bij die vraag?
jongedame Ik wilde gewoon weten, of... ik bedoel – dat die vrouwen bestaan... dat weet ik. Maar of jij...
echtgenoot Ken jij zo'n vrouw?
jongedame Ja, dat kan ik niet weten.
echtgenoot Zit er tussen je vriendinnen misschien zo'n vrouw?
jongedame Ja, hoe zou ik dat met zekerheid kunnen zeggen – of ontkennen?
echtgenoot Heeft een van je vriendinnen jou dat niet eens een keer... Jullie kletsen over van alles, als jullie zo – vrouwen onder elkaar bedoel ik – heeft er eentje niet eens toegegeven ?
jongedame Nee.
echtgenoot Verdenk je niet een van jouw vriendinnen ervan, dat ze...
jongedame Verdenken... oh... verdenken...
echtgenoot Er gaan geruchten.
jongedame Absoluut niet, Karl, absoluut niet. Als ik er zo eens over nadenk – ik zie er niet één toe in staat.
echtgenoot Niet één?
jongedame Van mijn vriendinnen niet één.
echtgenoot Je moet me iets beloven, Emma.
jongedame Wat.
echtgenoot Dat je niet met een vrouw omgaat, die je er ook maar enigszins van verdenkt, dat ze... een scheve schaats rijdt.
jongedame Dat moet ik je beloven?
echtgenoot Ik weet wel, dat je de vriendschap van zulke vrouwen niet op zal zoeken. Maar het toeval zou ervoor kunnen zorgen, dat jij... 't Komt zelfs heel vaak voor, dat dat soort vrouwen, met een niet al te beste reputatie, het gezelschap opzoeken van ontwikkelde vrouwen, deels om hun leven reliëf te geven, deels uit een soort... hoe zeg je dat nou een beetje normaal... uit een soort heimwee naar de deugd.
jongedame Zo.
echtgenoot Ja. Volgens mij is dat de spijker op zijn kop. Heimwee naar de deugd. Neem maar van mij aan dat deze vrouwen eigenlijk heel ongelukkig zijn.
jongedame Waarom?
echtgenoot Dat vraag jij je af, Emma? – Hoe kan je dat nou vragen? – Stel je eens voor, het leven dat die vrouwen lijden. Vol leugens, gesjoemel, misleiding en niet zonder gevaar.
jongedame Ja, natuurlijk. Daar heb je wel gelijk in.
echtgenoot Zeker – ze betalen voor dat beetje geluk... dat beetje...
jongedame Genot.
echtgenoot Hoezo genot? Hoe kom je er nou bij om dat genot te noemen?
jongedame Nou ja – het zal toch iets moeten zijn –. Anders zouden ze het niet doen.
echtgenoot Het is niets... een roes.
jongedame Een roes.
echtgenoot Nee, het is nog niet eens een roes. Wat het dan ook is – de prijs is hoog, dat staat vast.
jongedame Kijk aan... je hebt er ervaring mee – niet waar?
echtgenoot Ja, Emma. – Het is mijn ergste herinnering.
jongedame Wie is het? Vertel. Ken ik 'r?
echtgenoot Wat denk je nou?
jongedame Is het lang geleden? Ik bedoel, was het lang voordat we getrouwd waren?
echtgenoot Niet vragen. Alsjeblieft, vraag dat nou niet.
jongedame Maar Karl.
echtgenoot Ze is dood.
jongedame Echt waar?
echtgenoot Ja... het zal wel belachelijk klinken, maar ik denk dat dat soort vrouwen jong sterft.
jongedame Hield je veel van haar?
echtgenoot Bedriegers, daar kan je niet van houden.
jongedame Maar waarom...
echtgenoot Een roes...
jongedame Dus toch?
echtgenoot Hou er over op, alsjeblieft. Het is een hele tijd geleden. Ik heb maar van één iemand gehouden – en dat ben jij. Je kan alleen maar van elkaar houden als je open en eerlijk bent.
jongedame Karl.
echtgenoot Oh, wat voel ik me veilig en geborgen in zulke armen. Waarom heb ik je niet gekend toen je nog kind was. Dan had ik nooit naar andere vrouwen hoeven kijken.
jongedame Karl.
echtgenoot Wat ben je toch lekker. ...Heerlijk. ...O kom...
— — — — —
jongedame Weet je waar ik nu aan moet denken?
echtgenoot Nou waar aan, schatje?
jongedame Aan... aan... aan Venetië.
echtgenoot Die eerste nacht...
jongedame Ja... omdat...
echtgenoot Wat dan? Zeg het.
jongedame Omdat je vandaag zoveel van me houdt.
echtgenoot Ja, zo ontzettend veel.
jongedame Ach... als je nou altijd...
echtgenoot in haar armen. Wat

jongedame Karl, Karl.

echtgenoot Wat bedoel je met als ik nou altijd...

jongedame Nou ja.

echtgenoot En wat dan, als ik altijd...

jongedame Dan was ik er ook altijd zeker van dat je van me houdt.

echtgenoot Ja. Maar daar kunnen we echt niet aan beginnen. Je kan niet altijd de liefhebbende echtgenoot zijn, je moet soms ook de boze buitenwereld in, om strijd te leveren en te jagen. Dat mag je nooit vergeten, liefje. In het huwelijk komt alles op zijn tijd – dat is juist zo mooi. Zoveel zijn er ook weer niet die na vijf jaar zich nog – hun Venetië herinneren.

jongedame Absoluut.

echtgenoot En nu... slaap lekker, schat.

jongedame Slaap lekker.

6 de echtgenoot en het lieve kind

Een chambre séparée in Riedhof. Behaaglijke, gematigde elegantie. Gashaard brandt. Restanten van een maaltijd: slagroomgebak, fruit, kaas. Hongaarse witte wijn in de glazen

echtgenoot *in de sofa met een Havana*

lieve kind *vlakbij hem, lepel van een slagroomtaartje*

echtgenoot Smaakt het?

lieve kind Mmm.

echtgenoot Wil je er nog één?

lieve kind Nee, ik heb al te veel gegeten.

echtgenoot Je hebt geen wijn meer. *schenkt in*

lieve kind Nee... maar doet u geen moeite, ik laat het toch staan.

echtgenoot Doe niet zo formeel.

lieve kind Sorry – Dat gaat vanzelf, weet u.

echtgenoot Weet je.

lieve kind Of ik wat weet?

echtgenoot Weet je, moet je zeggen; niet weet u. – Kom eens hier.

lieve kind Dadelijk... ben nog niet klaar.

echtgenoot *staat op, gaat achter haar stoel staan, armen om haar heen, zij draait haar gezicht naar hem toe*

lieve kind Wat wil je?

echtgenoot Een kusje wil ik.

lieve kind *geeft hem een kus* U bent... sorry, je bent een brutale aap.

echtgenoot Dat merk je nu pas.

lieve kind Nee hoor, ik heb dat allang gemerkt... op straat al. – U zal wel –

echtgenoot Jij zal wel.

lieve kind Jij zal wel van alles van me denken.

echtgenoot Zoals.

lieve kind Dat ik direct met u mee ben gegaan naar een chambre séparée.

echtgenoot Nou, direct, direct.

lieve kind U kunt het allemaal zo mooi zeggen.

echtgenoot Vind je?

lieve kind En trouwens, er is toch niks mis mee?

echtgenoot Natuurlijk niet.

lieve kind Of je nou samen gaat wandelen of...

echtgenoot 't Is ook veel te koud om te wandelen.

lieve kind Veels te koud.

echtgenoot Maar hier is het lekker warm, hè? *gaat weer zitten, omstrengelt het lieve kind en trekt haar naar zich toe*

lieve kind Ja.

echtgenoot Vertel me nu eens... jij had me al een tijdje in de gaten, of niet?

lieve kind Natuurlijk. Al in de Singerstraße.

echtgenoot Ik bedoel niet vandaag. Eergis-teren en eer- eergisteren. Toen ben ik ook achter je aan gelopen.

lieve kind Er lopen er zoveel achter me aan.

echtgenoot Daar kan ik me iets bij voor-stellen. Maar had je mij ook in de gaten?

lieve kind Weet u... kut... weet je wat me laatst is overkomen? Toen liep de man van mijn nichtje achter me aan in het donker zonder dat hij me herkende.

echtgenoot Zonder je aan te spreken?

lieve kind Wat denk jij nou? Dat iedereen zo brutaal is als jou?

echtgenoot Maar sommigen wel, toch?

lieve kind Sommigen wel, ja.

echtgenoot En wat doe je dan.

lieve kind O, niks – ik zeg gewoon niks terug.

echtgenoot Hm... behalve bij mij dan.

lieve kind O, vind je het soms erg?

echtgenoot *kust haar heftig* Je lippen smaken nog naar slagroom.

lieve kind Die zijn van nature zo zoet.
echtgenoot Dat hoor je vast niet voor het eerst.
lieve kind Zeg, gaat het een beetje?
echtgenoot Kom, zeg nou eens eerlijk. Hoe vaak is deze mond al gekust?
lieve kind Wat is dat nou voor vraag? Je gelooft me toch niet, als ik het zeg.
echtgenoot Waarom dan niet?
lieve kind Raad maar.
echtgenoot Ehm, laten we zeggen – je mag niet boos worden.
lieve kind Waarom zou ik boos worden?
echtgenoot Goed, ik schat... twintig.
lieve kind *maakt zich los* Ja – waarom niet meteen honderddrieënzestig.
echtgenoot Ja, ik raadde maar wat.
lieve kind Dan raad je dus wel mooi hartstikke mis.
echtgenoot Okee, tien.
lieve kind Natuurlijk. Zo eentje die zich op straat laat aanspreken en dan direct meegaat naar een chambre séparée.
echtgenoot Doe toch niet zo kinderachtig. Of je nou op straat rondloopt of in een kamer zit... We zijn toch in een restaurant. Ieder moment kan hier een ober binnenlopen – er is toch helemaal niks verkeers aan...
lieve kind Dat zat ik ook net te denken.
echtgenoot Ben je al eens eerder in een chambre séparée geweest?
lieve kind Nou, als je 't zo nodig moet weten: ja.
echtgenoot Kijk, dat vind ik nou charmant, dat je in ieder geval open bent.
lieve kind Maar niet zo – wat jij nu weer denkt. Met een vriendin en haar verloofde ben ik in een chambre séparée geweest, laatst met carnaval.
echtgenoot 't Zou echt geen drama zijn, als je een keertje – met je vriend –
lieve kind Natuurlijk zou het geen drama zijn. Alleen heb ik geen vriend.
echtgenoot Ja, hoor.
lieve kind Ik zweer het, ik heb er geen.
echtgenoot Maar je gaat me toch niet wijsmaken, dat ik...
lieve kind Wat dan?... Ik heb er echt geen – al meer als een half jaar niet.
echtgenoot Ja, ja... Maar daarvoor? Wie was het toen?
lieve kind Wat ben jij opeens nieuwsgierig?
echtgenoot Ik ben nieuwsgierig, omdat ik van je hou.
lieve kind Echt waar?
echtgenoot Natuurlijk. Dat voel je toch? Dus vertel het me maar. *drukt haar tegen zich aan*
lieve kind Wat moet ik je dan vertellen?
echtgenoot Maak het me nou niet zo moeilijk. Ik wil gewoon weten wie het was.
lieve kind Gewoon een man.
echtgenoot Dus – dus – wie was het?
lieve kind Hij leek wel een beetje op jou.
echtgenoot Zo.
lieve kind Als jij niet zo op hem had ge-leken–
echtgenoot Wat dan?
lieve kind Wat vraag je nou, je begrijpt het toch wel...
echtgenoot Dus daarom ging je op mijn avances in.
lieve kind Ja, zoiets ja.
echtgenoot Ik weet eigenlijk niet of ik dat leuk moet vinden of niet.
lieve kind Als ik jou was zou ik het leuk vinden.
echtgenoot Ja ja.
lieve kind En ook hoe je praat doet me aan hem denken... en hoe je iemand aankijkt...
echtgenoot Wat deed hij dan.
lieve kind Nee, die ogen –
echtgenoot Hoe heette hij dan?
lieve kind Nee, kijk me niet zo aan, alsjeblieft.
echtgenoot *pakt 'r vast; lange, hete kus*
lieve kind *huivert, wil opstaan*
echtgenoot Waar ga je nou heen.
lieve kind Tijd om naar huis te gaan.
echtgenoot Nog even.
lieve kind Nee, ik moet nu echt naar huis. Wat denk je dat mijn moeder zal zeggen.
echtgenoot Woon je nog bij je moeder?
lieve kind Wat denk jij nou? Natuurlijk woon ik bij mijn moeder.
echtgenoot Zo – bij je moeder. Woon je alleen met 'r?
lieve kind Alleen, ja natuurlijk. We zijn met z'n vijven. Twee jochies en nog twee meisjes.
echtgenoot Ga toch niet zo ver weg zitten. Ben je de oudste?
lieve kind Nee, ik ben de tweede. Eerst heb je Kathi; die werkt, in een bloemenstal. Dan kom ik.
echtgenoot Wat doe jij?
lieve kind Nou, ik zit thuis.
echtgenoot De hele dag?
lieve kind Er moet toch iemand thuis zijn.
echtgenoot Uiteraard. Ja – en wat zeg je dan eigenlijk tegen je moeder, als je – zo laat thuis komt?

lieve kind Dat gebeurt echt bijna nooit.
echtgenoot Maar neem nou vandaag. Dan gaat je moeder toch vragen stellen?
lieve kind Natuurlijk gaat ze vragen stellen. Hoe zachtjes ik ook ben – als ik thuis kom wordt ze wakker.
echtgenoot En wat zeg je dan tegen haar?
lieve kind Ik ben toch gewoon naar theater geweest.
echtgenoot En dat gelooft ze?
lieve kind Waarom niet? Ik ga heel vaak naar theater. Zondag was ik nog in de opera met mijn vriendin en haar verloofde en mijn oudste broer.
echtgenoot Hoe kom je dan aan kaarten?
lieve kind Maar, mijn broer is toch kapper?
echtgenoot Ach ja, die kappers... ah, waarschijnlijk toneelkapper dan?
lieve kind Wat zit je me nou uit te horen?
echtgenoot Ik ben gewoon geïnteresseerd. En wat doet die andere broer dan?
lieve kind Die zit nog op school. Die wil leraar worden. Wat een idee.
echtgenoot En dan heb je nog een klein zusje?
lieve kind Ja, dat is nog een opdondertje, maar die moet je al wel in de gaten houden. Je hebt geen idee, hoe die meisjes op school worden verpest.
Ongelooflijk. Laatst heb ik haar betrap.
echtgenoot Wat?
lieve kind Ja. Ze liep te bekken met een jongen van d'r school, om half acht 's avonds, in de Strozzigasse. Kleine slet.
echtgenoot En wat heb je toen gedaan?
lieve kind Nou gewoon, billenkoek.
echtgenoot Ben je zo streng?
lieve kind Iemand moet het doen. M'n zus is aan 't werk, mijn moeder loopt alleen maar te kankeren – en ik mag 't allemaal weer oplossen.
echtgenoot Jezus, wat ben jij lief. Jij doet me ook aan iemand denken.
lieve kind Zo – aan wie dan?
echtgenoot Niet aan iemand in 't bijzonder... aan de tijd... eigenlijk gewoon aan mijn jeugd. Hier, drink, schattebol.
lieve kind Ja, hoe oud ben je dan?... Jij... ja... ik weet niet eens hoe je heet.
echtgenoot Karl.
lieve kind Meen je niet. Jij heet Karl?
echtgenoot Heette hij ook Karl?
lieve kind Nee, maar dat is toch ongelooflijk... dat is, ja – nee, die ogen... die blik...
echtgenoot Maar je hebt me nog steeds niet verteld wie het was.
lieve kind Het was een gore hufter – dat is wel duidelijk, anders had hij mij niet laten zitten.
echtgenoot Was je gek op hem?
lieve kind Natuurlijk was ik gek op hem.
echtgenoot Ik weet het, 't was een vertegenwoordiger.
lieve kind Nee het was geen vertegenwoordiger. Zijn vader woont in de... Maar waarom moet jij dat weten?
echtgenoot *kust haar* Eigenlijk heb jij grijze ogen. Eerst dacht ik dat ze zwart waren.
lieve kind Vind je ze soms niet mooi?
echtgenoot *kust haar ogen*
lieve kind Nee, nee – daar kan ik echt niet tegen... o alsjeblijft – jezus... nee, laat me los... heel even... alsjeblijft.
echtgenoot O nee.
lieve kind Maar alsjeblijft, Karl...
echtgenoot Hoe oud ben je? Achttien, nou?
lieve kind Negentien, allang.
echtgenoot Negentien... en ik –
lieve kind Jij bent dertig...
echtgenoot En nog wat. – Laten we er over ophouden.
lieve kind Hij was ook al tweeëndertig, toen ik hem leerde kennen.
echtgenoot Hoe lang is dat geleden?
lieve kind Ik weet nooit precies... Er zit wat in die wijn.
echtgenoot O ja, hoezo?
lieve kind Ik ben helemaal... weet je wel – dat alles draait.
echtgenoot Hou je maar aan mij vast. Zo... *drukt haar tegen zich aan, wordt steeds tederder, zij verzet zich niet* Ik zal je eens wat zeggen, hartje, we moesten maar eens gaan?
lieve kind Ja... naar huis.
echtgenoot Niet direct naar huis...
lieve kind Wat bedoel je?... O nee, o nee... ik ga nergens heen, wat denk je nou –
echtgenoot Luister nou eens naar me, liefje, de volgende keer dat we elkaar zien, weet je, dan organiseren we het zo, dat... *zit op de grond, z'n hoofd in haar schoot* Dat is fijn, oh, dat is fijn.
lieve kind Wat doe je nu? *kust zijn haar* Er moet iets in die wijn zitten –zo soezelig... hoe moet dat nou, als ik niet meer op kan staan? Maar, maar, luister, maar Karl... en als er iemand binnenkomt... alsjeblijft... de ober.
echtgenoot Er... komt van z'n lang zal ze leven... geen ober... binnen...
— — — — —
lieve kind *leunt met gesloten ogen tegen de hoek van de divan*
echtgenoot *loopt ijsberend door de ruimte, nadat hij een sigaret heeft opgestoken. Hij zwijgt. Hij observeert het lieve kind en mompelt* Godverdomme, wat is dit eigenlijk voor iemand – zo overhaast... niet zo voorzichtig van me...
lieve kind Die wijn... d'r moet iets in gezeten hebben.
echtgenoot Hoezo dan?
lieve kind Anders...

echtgenoot Waarom geef je de hele tijd de wijn de schuld?

lieve kind Waar ben je? Waarom ben je zo ver weg? Kom toch eens bij me.

echtgenoot *loopt naar haar toe en gaat naast haar zitten*

lieve kind Zeg eens, hou je echt van me?

echtgenoot Dat weet je toch... *hij onderbreekt zichzelf* Natuurlijk!

lieve kind Weet je... het is toch... kom op, zeg eens eerlijk, wat zat er in die wijn?

echtgenoot Ja, waar zie je me voor aan, voor een of andere... een of andere... pillendraaier?

lieve kind Ja, weet je, ik begrijp het gewoon niet. Ik ben toch niet zo... We kennen elkaar pas net... ik ben niet zo... o jeetje, o nee – dat mag je niet van me denken –

echtgenoot Ja – maak je nou maar geen zorgen. Ik denk helemaal niks. Ik denk alleen dat je van me houdt.

lieve kind Ja...

echtgenoot Trouwens, als twee jonge mensen samen in een ruimte zijn en dineren en wijn drinken... dan hoeft er toch niet meteen iets in de wijn te zitten.

lieve kind Ik zei ook maar wat.

echtgenoot Waarom dan?

lieve kind *bijna heftig* Ik schaamde me gewoon.

echtgenoot Dat is belachelijk. Dat is helemaal nergens voor nodig. Zeker niet omdat ik je aan je eerste vriend doe denken.

lieve kind Ja.

echtgenoot Aan de eerste.

lieve kind Nou ja...

echtgenoot Dan zou ik ook wel eens willen weten wie die anderen waren.

lieve kind Niemand.

echtgenoot Dat is toch niet waar. Dat kan niet waar zijn.

lieve kind Kom op, zit me nou niet zo te treiteren. –

echtgenoot Wil je een sigaretje?

lieve kind Nee, dank je wel.

echtgenoot Weet jij, hoe laat het is?

lieve kind Wat?

echtgenoot Half twaalf.

lieve kind Zo!

echtgenoot En... die moeder van je? Die vindt dat wel normaal.

lieve kind Ga je me echt nu al naar huis sturen?

echtgenoot Je zei toch net zelf...

lieve kind Wat doe jij opeens anders. Ik heb toch niks gedaan?

echtgenoot Popje, waar heb je het over?

lieve kind Het kwam alleen maar door die blik, ik zweer het, anders was ik nooit... je bent echt niet de eerste die me een chambre séparée in heeft proberen te slijmen.

echtgenoot Maar je wilt toch wel... gauw weer eens hier... of ergens anders –

lieve kind Kweenie.

echtgenoot Wat is dat nou weer, kweenie?

lieve kind Nodig me eerst maar eens uit.

echtgenoot Goed, wanneer? Ik moet je wel even vertellen, voor alle duidelijkheid, dat ik niet in Wenen woon. Ik kom hier zo nu en dan voor een paar dagen.

lieve kind Doe normaal, jij komt niet uit Wenen?

echtgenoot Ik kom wel uit Wenen, maar nu woon ik buiten de stad...

lieve kind Waar dan?

echtgenoot Wat doet dat er nou toe?

lieve kind Wees maar niet bang, ik kom echt niet op visite.

echtgenoot Jezus, als je het echt leuk vindt, dan kom je toch langs. Ik woon in Graz.

lieve kind Echt waar?

echtgenoot Wat is daar nou zo gek aan?

lieve kind Jij bent getrouwd, hè?

echtgenoot *hoogst verbaasd* Hoe kom je daar nou bij?

lieve kind Dat denk ik gewoon.

echtgenoot Zou dat een bezwaar voor je zijn?

lieve kind Ik had natuurlijk liever dat je vrij was. – Maar je bent nu eenmaal getrouwd.

echtgenoot Nou, vertel me eens, waarom je dat dan denkt.

lieve kind Als iemand zegt, dat hij niet in Wenen woont en weinig tijd heeft –

echtgenoot Dat is toch niet zo ver gezocht?

lieve kind Ik geloof het niet.

echtgenoot En dat zou jij geen probleem vinden, dat je een getrouwde man verleidt?

lieve kind Ach, je vrouw doet vast precies hetzelfde als jij.

echtgenoot *hoogst verontwaardigd* Zeg, hou je kop kut. Van zulke opmerkingen wens ik verschoond te blijven.

lieve kind Maar je hebt toch helemaal geen vrouw?

echtgenoot Of ik een vrouw heb of niet – zo iets zeg je niet. *Hij is opgestaan.*

lieve kind Karel'tje, hé Karel'tje, wat is er nou? Ben je boos? Luister, ik wist echt niet dat je getrouwd was. Ik zat maar wat te zeggen. Kom, doe niet zo flauw. Nu weer lief zijn.

echtgenoot *gaat na enkele seconden weer naast haar zitten* Jullie zijn echt wonderbaarlijke figuren... vrouwen... *Hij raakt weer op temperatuur.*

lieve kind Kom, niet doen... het is ook al zo laat. –

echtgenoot Luister nou eens goed naar me. Even serieus. Ik wil je graag nog eens terug zien, regelmatig terug zien.
 lieve kind Echt waar.
 echtgenoot Daarvoor is het noodzakelijk... ik moet op je kunnen vertrouwen. Ik kan niet de hele dag op je passen.
 lieve kind Ik pas zelf wel op mezelf.
 echtgenoot Jij bent zo... nou ja, onervaren is niet het woord – maar je bent jong – en – mannen zijn meestal zo gewetenloos.
 lieve kind O jee.
 echtgenoot En dat bedoel ik niet alleen in moreel opzicht. – Nou, je begrijpt me vast wel.
 lieve kind Ja zeg, waar zie je me eigenlijk voor aan?
 echtgenoot Dus – als jij met mij verder wilt – alleen met mij – dan kunnen we wel wat regelen – ook al woon ik in Graz. Dat gedoe hier, waar iedereen zomaar binnen kan komen vallen, is toch niet ideaal.
 lieve kind *vlijt zich tegen hem aan*
 echtgenoot De volgende keer... gaan we ergens anders heen, goed?
 lieve kind Ja.
 echtgenoot Waar we niet gestoord kunnen worden.
 lieve kind Ja.
 echtgenoot *omhelst haar hartstochtelijk* De rest bespreken we onderweg. *staat op, opent de deur* Ober... de rekening!

7 het lieve kind en de dichter

Een kleine, gezellig en smaakvol ingerichte kamer. De gordijnen hullen het vertrek in halfduister. Rode jaloezieën. Een omvangrijk schrijfbureau, bedekt met papieren en boeken. Tegen de muur staat een kleine piano. Het lieve kind. De dichter. Zij komen samen binnen. De dichter sluit de deur.

dichter Zo, popje. *kust haar*
 lieve kind *met hoed en mantel* Oh, dat ziet er mooi uit, alleen zie je niks.
 dichter Je ogen moeten gewoon even wennen. – Deze lieve ogen. *kust haar ogen*
 lieve kind Daar zullen die lieve ogen wel geen tijd voor hebben.
 dichter Hoezo dan?
 lieve kind Omdat ik maar een minuutje blijf.
 dichter Hoed af.
 lieve kind Voor dat ene minuutje?
 dichter *neemt haar hoed af en legt deze weg* Hoed af – mantel uit...
 lieve kind Wat wil je dan? Ik ben al bijna weg.
 dichter Maar je moet toch even bijkomen! We hebben drie uur gewandeld.
 lieve kind We hebben gereden.
 dichter Ja, naar huis ja – maar in Weidling am Bach hebben we drie uur lang gewandeld. Ga toch lekker zitten duifje... waar je maar wilt; – hier of aan mijn bureau; – of nee, dat is niet comfortabel. Ga op de divan zitten. – Zo. *Hij duwt haar op de divan.* Als je moe bent kun je ook gaan liggen. Zo. *Hij legt haar languit op de divan.* Je hoofdje hier op het kussen.
 lieve kind *lachend* Maar ik ben helemaal niet moe!
 dichter Dat denk je maar. Zo – en als je slaperig bent, mag je ook slapen. Ik zal heel stil zijn. Ik kan een slaapliedje voor je spelen... zelf geschreven...
gaat naar de piano
 lieve kind Zelf geschreven?
 dichter Ja.
 lieve kind Robert, ik dacht, dat je dokter was.
 dichter Dokter? Ik heb je toch gezegd dat ik schrijver ben?
 lieve kind Alle schrijvers zijn toch dokter?
 dichter Nee, niet allemaal. Ik bijvoorbeeld niet. Maar hoe komen we hier nu op?
 lieve kind Nou, omdat jij zei: dat stuk wat ik ga spelen heb ik zelf geschreven.
 dichter Misschien heb ik het ook niet geschreven. Wat maakt het uit. Toch? Het maakt sowieso niet uit wie iets maakt, als het maar mooi is.
 lieve kind Absoluut... als het maar mooi is, daar gaat het om.
 dichter Begrijp je wat ik bedoel?
 lieve kind Wat dan?
 dichter Nou, wat ik net zei.
 lieve kind *slaperig* Ja, natuurlijk.
 dichter *staat op, loopt naar haar toe, streelt haar haar* Je hebt er niets van begrepen.
 lieve kind Zo dom ben ik nou ook weer niet.
 dichter Jawel, zo dom ben je wel, maar juist daarom hou ik van je. Ach, het is zo heerlijk als jullie dom zijn. Ik bedoel, zo dom als jij.
 lieve kind Ga je me nou lopen beledigen?
 dichter Ach, engeltje, poesje, ligt dat niet heerlijk op dat zachte Perzische tapijt?
 lieve kind Zeker wel, ga jij nou nog pianospelen, of...?
 dichter Nou, ik zit toch liever hier bij jou. *streelt haar*
 lieve kind Kunnen we niet een lampje aandoen?
 dichter O nee... deze schemering is een weldaad. De hele dag hebben we in zonlicht gebaad en nu zijn we het zonnebad ontstegen, om het zo maar eens te zeggen en nu hullen we ons in de badmantel van het schemerduister. – Dat kan beter gezegd worden... vind je niet?
 lieve kind Kweenie.
 dichter *zich een paar passen van haar verwijderend* Goddelijke domheid! *krabbelt iets in een notitieboekje*

lieve kind Wat doe je? Wat schrijf je?
dichter *leest* Zonnebad, schemering, badmantel... zo... niets... *stopt notitieboek weg* Zeg pruimpje, wil je niet iets eten of drinken?
lieve kind Ik heb geen dorst, wel trek.
dichter Hm... dorst was beter. Cognac heb ik genoeg, eten zou ik moeten halen.
lieve kind Kun je het niet laten halen?
dichter Nee, het personeel is al naar huis – wacht, ik ga zelf wel... waar heb je trek in?
lieve kind Doe geen moeite, ik moet toch zo naar huis.
dichter Geen sprake van, kindje. Maar zal ik jou eens wat vertellen: als we straks gaan, gaan we samen ergens souperen.
lieve kind O nee, daar heb ik echt geen tijd voor. Bovendien; waar wou je heen? Straks komen we bekenden tegen.
dichter Ben jij dan zo bekend?
lieve kind We hoeven er maar één tegen te komen en dan is het uit met de pret.
dichter Met welke pret?
lieve kind Wat denk je, als mijn moeder het hoort...
dichter We kunnen toch ergens heen gaan waar niemand ons ziet, je hebt toch van die restaurants met van die aparte kamertjes.
lieve kind *zingend* Ja, bij het souper in een chambre séparée!
dichter Ben je al eens in een chambre séparée geweest?
lieve kind Als je het zo nodig wilt weten – ja.
dichter Wie was de gelukkige?
lieve kind Nee, het is niet wat jij nou weer denkt. Met mijn vriendin en haar verloofde, die hebben me uitgenodigd.
dichter En dat moet ik geloven?
lieve kind Geloof je het toch niet.
dichter *dicht bij haar* Ben je nou rood geworden? Wat is het hier donker! Ik kan zelfs je gelaatstrekken niet meer zien. *Hij streelt haar wangen.* Maar ook zo herken ik je wel.
lieve kind Pas maar op dat je me niet voor een ander houdt.
dichter Bizar, ik weet niet meer hoe je er uit ziet.
lieve kind En bedankt.
dichter Het is bijna unheimisch, ik kan je me niet meer voor de geest halen – in zekere zin ben ik je al vergeten – stel dat ik me ook niet meer kan herinneren hoe je stem klinkt... wat zou je dan in feite zijn? – dichtbij en ver tegelijk... unheimisch.
lieve kind Wat lul je nou?
dichter Niets, scheetje, niets. Waar zijn je lippen... *kust haar*
lieve kind Kunnen we niet een lampje aandoen?
dichter Nee... *wordt teder* Zeg eens, of je van me houdt.
lieve kind Heel erg.
dichter Heb je ooit wel eens zo veel van iemand gehouden?
lieve kind Dat heb ik toch al gezegd, nee.
dichter Maar... *hij zucht*
lieve kind Ja, maar dat was wel mijn verloofde.
dichter Ik zou het prima vinden als we hem er even buiten konden laten.
lieve kind Hé... wat doe je nou... doe normaal...
dichter We kunnen ons nu ook voorstellen dat we in een slot in India zijn.
lieve kind Daar zijn ze vast niet zo geflipt als jou.
dichter O, wat onnozel! Zalig – je hebt geen flauw idee wat je voor me betekent...
lieve kind Nou?
dichter Duw me toch niet de hele tijd weg; ik doe je toch niks – voorlopig.
lieve kind Jee... die beha knelt zo.
dichter Trek hem uit.
lieve kind Ja, maar je haalt je niks in je hoofd, smeerlap.
dichter Nee.
lieve kind *staat op en trekt haar beha uit*
dichter *is op de divan gaan zitten* Zeg, ben je nou helemaal niet benieuwd naar mijn achternaam?
lieve kind Hoe heet je dan?
dichter Ik zeg je liever niet hoe ik heet, maar wel hoe ik mezelf noem.
lieve kind Is er een verschil dan?
dichter Nou, ik bedoel, hoe ik me als schrijver noem.
lieve kind Ah, je schrijft niet onder je eigen naam?
dichter *komt dichterbij*
lieve kind Ah... nee!... niet doen.
dichter Wat ruikt dat heerlijk. Bedwelmend. Zo zoet. *kust haar borsten*
lieve kind Je trekt m'n jurk stuk.
dichter Uit... uit... allemaal overbodig.
lieve kind Maar Robert!
dichter En betreed nu met mij ons paleis in India.
lieve kind Maar eerst zeggen of je echt van me houdt.
dichter Ik verafgoed je. *kust haar heftig* Ik verafgoed je, mijn ...kipje, lammetje, lente, mijn vlinder.
lieve kind Robert... Robert...
— — — — —
dichter Dat was bovenaards genieten... Ik noem mijzelf...
lieve kind Robbie, o Robbie!
dichter Ik noem mezelf Biebitz.

lieve kind Waarom noem jij jezelf Biebitz?

dichter Ik heet niet Biebitz – Ik noem mijzelf zo... of zegt die naam je soms niets?

lieve kind Nee.

dichter De naam Biebitz zegt jou niets? Ah – goddelijk, dat meen je niet! Je doet alleen maar alsof het je niets zegt, toch?

lieve kind Ik zweer het, ik hoor hem voor het eerst.

dichter Ga jij dan nooit naar theater?

lieve kind Jawel hoor, pas geleden nog – je weet wel, met een oom van mijn vriendin en mijn vriendin zijn we naar de opera geweest, naar de Cavalleria.

dichter Hmm. Dus je gaat zeker nooit naar het Burgtheater.

lieve kind Niemand neemt me daar ooit mee naar toe.

dichter De volgende keer zal ik een kaartje voor je regelen.

lieve kind Super! Niet vergeten, hè. Maar wel iets vrolijks.

dichter Ja... iets vrolijks... iets serieus wil je niet?

lieve kind Liever niet.

dichter Ook niet als het een stuk van mij is?

lieve kind Joh – een stuk van jou? Jij schrijft theaterstukken?

dichter Sorry, ik wil even een lichtje aandoen. Ik heb je nog niet bekeken sinds je de mijne bent. – Soesje! *Hij steekt een kaars aan.*

lieve kind Doe normaal! Dit is gênant. Geef me een deken.

dichter Straks. *Hij komt bij haar met de kandelaar en bekijkt haar.*

lieve kind *bedekt haar gezicht met haar handen* Doe normaal, Robert!

dichter Jij bent mooi. Jij bent schoonheid, jij bent misschien wel de natuur zelf, jij bent de heilige eenvoud.

lieve kind Je lekt op me. Kijk een beetje uit.

dichter *zet de kaars weg* Jij bent precies dat waar ik al zo lang naar op zoek ben. Jij houdt alleen van mij, jij zou zelfs van mij houden als ik een vertegenwoordiger was. Wat een weldaad. Ik moet toegeven dat ik mij tot op dit moment nog niet van een zekere argwaan kon ontdoen. Zeg eens eerlijk: had je geen enkel vermoeden dat ik Biebitz was?

lieve kind Hou toch op, wat wil je van me, ik ken die hele Biebitz niet!

dichter Wat is roem! Nee, vergeet, wat ik gezegd heb, vergeet zelfs die hele naam. Ik ben Robert, en voor jou blijf ik ook Robert. Het is ook allemaal een grap. Ik ben geen schrijver, ik ben vertegenwoordiger. En 's avonds schnabbel ik wat als barpianist.

lieve kind Ja, nu begrijp ik er echt helemaal niets meer van. Hoe jij ook iemand aankijkt. Ja, wat is er nou, wat heb je nou?

dichter Dit is heel bijzonder. Dit is me bijna nog nooit overkomen, mijn bloempje, de tranen branden achter m'n ogen. Jij raakt me diep. Wij blijven bij elkaar, toch? Wat zullen wij veel van elkaar houden.

lieve kind Dat van die bar, is dat waar?

dichter Ja. Maar vraag niet verder. Als je van me houdt stel je überhaupt geen vragen. Zeg, kan je je niet een paar weken helemaal vrij maken?

lieve kind Hoezo helemaal vrij?

dichter Nou, dat je weg kan.

lieve kind Ja hoor! Hoe moet dat nou! Wat zal m'n moeder wel niet zeggen. En trouwens, zonder mij loopt thuis alles in de soep.

dichter Ik zie het helemaal voor me, om samen met jou, alleen met jou, ergens buiten in de eenzaamheid, in de bossen, in de natuur een paar weken door te brengen. De natuur... in de natuur. En dan op een dag vaarwel – ieder zijns weegs, zonder te weten waarheen.

lieve kind Je begint nu al te vaarwellen. En ik maar denken dat je me zo leuk vond.

dichter Juist daarom – *buigt zich voorover, kust haar voorhoofd* Heerlijk wezen.

lieve kind Kom, hou me vast, ik heb het zo koud.

dichter Het wordt tijd dat je je aankleedt. Wacht, ik steek nog wel een paar kaarsen aan.

lieve kind *richt zich op* Niet kijken.

dichter Nee. *bij 't raam* Zeg 's, kindje, ben je gelukkig?

lieve kind Hoe bedoel je?

dichter Gewoon in het algemeen, of je gelukkig bent.

lieve kind 't Zou beter kunnen.

dichter Je begrijpt me verkeerd. Je hebt me genoeg verteld over je huiselijke omstandigheden. Ik weet dat je geen prinsesje bent.

Ik bedoel, afgezien daarvan, gewoon als je jezelf voelt leven. Voel je eigenlijk wel dat je leeft?

lieve kind Zeg, heb je geen kam?

dichter *naar toilettafel, geeft een kam, bekijkt haar* Mijn god, wat zie je er betoverend uit.

lieve kind Niet waar.

dichter Kom, blijf toch hier, blijf hier. Ik haal wat te eten en...

lieve kind Maar het is al veel te laat.

dichter 't Is nog niet eens negen uur.

lieve kind Zeg, hou nou op, ik moet me al zo haasten.

dichter Wanneer zien we elkaar weer?

lieve kind Ja, wanneer wil je me weer zien?

dichter Morgen.

lieve kind Wat voor dag is het morgen?

dichter Zaterdag.

lieve kind Oh, dan kan ik niet, dan moet ik met mijn zusje langs de kinderbescherming.

dichter Goed zondag... hm... zondag... op zondag... ik moet toch iets ophelderen. – Ik ben Biebitz niet, Biebitz is een vriend van me. Ik zal je wel eens aan hem voorstellen. Maar zondag speelt dat stuk van Biebitz. Ik zal een kaartje voor je regelen en dan haal ik je daarna op bij de schouwburg. Je moet me zeggen wat je van het stuk vindt. Ja?

lieve kind Dat Biebitz gedoe ben ik nu echt zat.

dichter Ik zal je pas volledig doorgronden als ik weet wat het stuk met je doet.

lieve kind Zo... klaar.

dichter Kom schatje.

Ze vaan.

8 de dichter en de actrice

Een kamer in een landelijk gelegen hotel. Het is een lenteavond. Maanlicht glanst over de weiden en de heuvels. Het raam staat open. Absolute stilte. De dichter en de actrice komen binnen. Op het moment dat zij op de drempel staan waait de kaars uit, die de dichter in zijn hand houdt.

dichter Oh...

actrice Wat is er dan?

dichter Het licht. – Dat hebben we niet nodig. Kijk, het is zo helder. Wonderschoon.

actrice *valt bij het raam, met gevouwen handen op de knieën*

dichter Wat doe je?

actrice Zie je niet dat ik bid?

dichter Geloof je?

actrice Natuurlijk, Ik ben niet een of andere holle doos.

dichter Okee.

actrice Kom hier, en kniel ook maar eens. Van een keertje bidden zul je echt niets krijgen.

dichter *knielt naast haar en omhelst haar*

actrice Losbol. *staat op* Weet je eigenlijk wel tot wie ik heb gebeden?

dichter Tot god, neem ik aan.

actrice Ja, hoor. Tot jou heb ik gebeden.

dichter Waarom moest je daar zo nodig voor uit het raam kijken?

actrice Zeg me liever, waarom je me hier naar toe hebt gesleept, verleider.

dichter Maar engel, dat was toch jouw idee? Jij wilde toch de stad uit – en speciaal hier naar toe.

actrice Nou, heb ik gelijk of niet?

dichter Zeker; het is werkelijk betoverend. En dan te bedenken, maar twee uur van Wenen – totale rust. En die omgeving.

actrice Ja toch? Hier kan je je helemaal gek dichten, als je toevallig talent hebt.

dichter Ben je hier al eens geweest?

actrice Of ik hier al eens geweest ben? Ha! Ik heb hier jarenlang gewoond.

dichter Met wie?

actrice Nou, met Fritz natuurlijk.

dichter Ah, ja.

actrice Ik aanbad die man –

dichter Ja, dat had je me al verteld.

actrice Sorry hoor – ik kan ook weg gaan als ik je verveel.

dichter Jij mij vervelen?... Je hebt totaal geen idee, wat je voor mij betekent... Jij bent een wereld op zich... Jij bent het goddelijke, jij bent het genie... jij bent... jij bent eigenlijk de heilige eenvoud... Ja, jij... Maar je moet nu niet over Fritz beginnen.

actrice Dat was een totale vergissing. Wah –

dichter Het is mooi, dat je dat inziet.

actrice Kom hier en geef me een kus.

dichter *kust haar*

actrice En nu gaan we elkaar welterusten zeggen. Welterusten, schatje.

dichter Hoe bedoel je dat?

actrice Gewoon, ik ga slapen.

dichter Ja, dat snap ik – maar wat bedoel je met dat welterusten... Waar moet ik dan slapen?

actrice Er zijn vast nog meer kamers in dit hotel.

dichter Ja, maar die vind ik veel minder aantrekkelijk. Tijd om een lampje aan te steken vind je niet?

actrice Ja.

dichter *doet 't licht aan op het nachtkastje* Wat een schattige kamer... en godsvruchtig, die mensen hier. Alleen maar heiligenbeeldjes... 't Zou interessant zijn, een tijdje tussen dit soort mensen te leven... toch een heel andere wereld. We weten eigenlijk zo weinig van onze medemens.

actrice Zwam niet zo en geef me liever dat tasje aan.

dichter Hier, mijn allerliefste.

actrice *haalt een klein lijstje uit 't tasje en zet 't op het nachtkastje*

dichter Wat is dat?

actrice Dat is de heilige Maria.

dichter Heb je die altijd bij je?

actrice Ja, dat brengt geluk. En nu ophoepelen, Robert.

dichter Hé, wat is dit voor gekkigheid? Moet ik je niet helpen?

actrice Nee, je moet ophoepelen, hoppeltepé.

dichter En wanneer mag ik terugkomen?

actrice Over tien minuten.

dichter *kust haar* Vaarwel.

actrice Waar ga je dan heen?

dichter Ik ga onder je raam op en neer lopen. Ik vind het heerlijk 's nachts in de vrije natuur rond te wandelen. Dan krijg ik mijn beste ideeën. En helemaal met jou in de buurt, gevangen, zeg maar, in de wolk van jouw verlangen... in het web van jouw kunst.

actrice Je kletst als een idioot...

dichter Er zijn ook vrouwen, die wellicht zouden zeggen... als een dichter.

actrice Hoepel nou eindelijk eens op. En begin nou niet meteen een relatie met die serveerster. –

dichter *hoepelt op*

actrice *kleedt zich uit. Hoort de voetstap van de dichter, eerst op de houten trap, dan onder het raam. Als ze uitgekleeft is gaat ze naar het raam, kijkt naar beneden en fluistert* Kom maar.

dichter *snelt naar boven, zij is op bed gaan liggen, met het licht uit, hij doet de deur op slot*

actrice Zo, kom nu maar eens bij me zitten en een beetje kletsen.

dichter *gaat naast haar op bed zitten* Moet het raam niet dicht, heb je 't niet koud?

actrice Nee hoor.

dichter Waar moet ik dan over kletsen?

actrice Nou, wie bedrieg je op dit moment?

dichter Op dit moment helaas nog niemand.

actrice Geen zorgen, ik bedrieg ook iemand.

dichter Dat geloof ik best.

actrice En wie, denk je dan?

dichter Ja, popje, hoe moet ik dat nou weten?

actrice Raad maar.

dichter Wacht... Gewoon, je regisseur.

actrice Maar schatje, ik ben geen figurant.

dichter Nou ja, 't zou toch kunnen.

actrice Nog eens raden.

dichter Dus je bedriegt een collega... Benno –

actrice Ha. Die valt niet op vrouwen... wist je dat niet? Hij doet het met de briefopbrenger.

dichter Dat meen je niet –

actrice Geef me nou maar een kus.

dichter *werpt zich op haar*

actrice Wat doe je nou?

dichter Martel me toch niet zo.

actrice Luister, Robert, Ik heb een voorstel. Kom bij me in bed.

dichter Doen we.

actrice Schiet op, schiet nou op.

dichter Ja... als het aan mij lag, was ik allang... Hoor je dat...

actrice Wat dan?

dichter Buiten sjirpen de krekels.

actrice Je bent hartstikke gek, liefje, er zijn hier geen krekels.

dichter Maar je hoort ze toch.

actrice Kom nou eindelijk eens.

dichter Daar ben ik. *naar haar toe*

actrice En nu netjes stil blijven liggen... Sst... niet bewegen.

dichter Waar ben je nou mee bezig?

actrice Jij zou wel een affaire met mij willen?

dichter Dat moet toch inmiddels wel tot je doorgedrongen zijn.

actrice Nou, dat willen er wel meer.

dichter Het lijkt me toch dat ik op dit moment de beste papieren heb.

actrice Kom maar, mijn krekeltje. Vanaf nu noem ik je krekel.

dichter Mooi...

actrice Nou, wie bedrieg ik?

dichter Wie?... Mij misschien...

actrice Maar krekel, je hebt een zware hersenbeschadiging.

dichter Of iemand... die je zelf nog nooit gezien... iemand, die je nog niet kent, iemand – die voor jou bestemd is en die je niet kan vinden...

actrice Alsjeblieft, bespaar me je kitscherige romantiek.

dichter ...Het is toch vreemd... – ook jij – en je zou toch denken dat jij – Maar nee, het zou jou van je wezen beroven, als jij niet... kom, kom – – kom

– – – – –

actrice Dat is toch beter, dan in stompzinnige stukken spelen... vind je niet?

dichter Nou, ik vind, dat het maar goed is dat je af en toe eens in iets staat dat er echt toe doet.

actrice Jij bedoelt zeker dat stuk van jou, arrogante zak.
dichter Inderdaad.
actrice Dat is ook echt een zalig stuk.
dichter Dat bedoel ik.
actrice Je bent een hele grote, Robert.
dichter Dit is misschien wel het juiste moment om me te vertellen waarom je eergisteren niet kon spelen. Er was toch absoluut niks aan de hand.
actrice Klopt, ik wilde je op de kast jagen.
dichter Ja, waarom dan? Wat ik heb je misdaan?
actrice Omdat je zo arrogant bent.
dichter Hoezo.
actrice De hele sector denkt er zo over.
dichter Zo.
actrice Maar ik heb ze allemaal gezegd: die man heeft het recht om arrogant te zijn.
dichter En wat zeiden ze toen?
actrice Hoe moet ik dat weten? Ik praat toch niet met ze.
dichter Okee.
actrice Het liefst zouden ze me allemaal vergifigen. Maar dat gaat ze niet lukken.
dichter Laat ze allemaal in de stromt zakken. Wees maar blij dat we hier zijn, en zeg dat je van me houdt.
actrice Heb je nog meer bewijs nodig?
dichter Bewijzen kan je dat sowieso niet.
actrice Maar dat is grandioos. Wat wil je dan eigenlijk?
dichter Hoeveel mannen heb je het op die manier willen bewijzen... Heb je van allemaal gehouden?
actrice Welnee. Ik heb maar van één gehouden.
dichter *omarmt haar* Mijn...
actrice Fritz.
dichter Ik heet Robert. Wat betekenen ik dan voor jou, als je nu aan Fritz denkt?
actrice Jij bent een scharrel.
dichter Goed om te weten.
actrice Zeg eens, ben je niet een beetje trots?
dichter Ja hoor, trots op wat?
actrice Volgens mij heb je daar alle redenen voor.
dichter Ah, op die fiets.
actrice Jazeker, op die fiets, mijn bleke krekkel. – En, hoe is het met het gesjirp? Sjrpen ze nog?
dichter De hele tijd. Hoor je 't dan niet?
actrice Natuurlijk hoor ik het. Maar dat zijn kikkers, mijn appelflap.
dichter Je bent in de war, kikkers kwaken.
actrice En of die kwaken.
dichter Maar niet hier, soesje, hier wordt gesjirpt.
actrice Jij bent wel het meest eigenzinnige dat ik ooit tegen het lijf ben gelopen. Geef me een kus, rare kikker.
dichter Noem me alsjeblieft niet zo. Daar word ik meteen onzeker van.
actrice Hoe moet ik je dan noemen?
dichter Ik heb toch gewoon een naam: Robert.
actrice Ach, dat is te suf.
dichter Toch zou ik je willen vragen mij gewoon bij mijn naam te noemen.
actrice Goed dan, Robert, geef me een kus... Ah. *Ze kust hem.* Ben je nu tevreden, kikker? Hahahaha.
dichter Heb je er bezwaar tegen dat ik een sigaretje opsteek?
actrice Geef mij er ook één. *Hij neemt een pakje sigaretten van het 't nachtkastje, pakt er twee, steekt ze op, geeft er één aan haar.*
actrice Je hebt trouwens nog geen woord gezegd over mijn prestatie gisteren.
dichter Over welke prestatie?
actrice Nou ja zeg.
dichter Ah ja. Ik was niet in de schouwburg.
actrice Jij maakt zeker een grap.
dichter Helemaal niet. Omdat jij eergisteren had afgezegd, ging ik ervan uit dat jij gisteren ook nog niet op volle sterkte zou zijn, en dat sla ik liever over.
actrice Je hebt veel gemist.
dichter Zo.
actrice Het was een Olympische prestatie. De mensen werden helemaal bleek.
dichter Kon je dat vanaf het toneel zien dan?
actrice Benno zei: kindje, je hebt goddelijk gespeeld.
dichter Hm... En eergisteren nog zo ziek.
actrice Klopt, dat was ik ook. En weet je waarom? Uit verlangen naar jou.
dichter Een kwartier geleden zei je nog dat je had afgezegd om me op de kast te krijgen.
actrice Maar wat weet je van mijn liefde voor jou. Alles laat jou koud. En ik lag nachtenlang met koorts in bed. Veertig graden.
dichter Dat is best hoog voor een scharrel.
actrice Jij noemt dat een scharrel? Ik sterf van liefde voor jou en jij noemt dat een scharrel?
dichter En Fritz...?
actrice Fritz?... Hou op over die charlatan.

9 de actrice en de graaf

Luxueus ingerichte slaapkamer van de actrice. Twaalfuur 's middags. Rolgordijnen neergelaten. Kaars brandt op 't nachtkastje. Actrice ligt in haar hemelbed. Uitgevouwen kranten op de dekens. Graaf, gekleed als ritmeester der huzaren, komt binnen. Hij blijft op de drempel staan.

actrice Ah, meneer de Graaf.

graaf Uw moeder zei dat het in orde was, anders zou ik nooit –

actrice Kom alsjeblieft verder.

graaf Een goedemiddag schone dame. Pardon, als men zo van buiten komt. Ik zie nog absoluut helemaal niets. Zo... daar zijn we dan. Een goedemiddag schone dame.

actrice Ga toch zitten, meneer de Graaf.

graaf Uw moeder zei me dat de jongedame onwel is... het zal toch hopelijk niets ernstigs zijn?

actrice Niets ernstigs? Ik was bijna dood.

graaf Hoe is dat in hemelsnaam mogelijk?

actrice Het is in ieder geval heel lief, dat u even langs komt.

graaf Bijna dood! En gisteravond heeft u nog zo goddelijk gespeeld.

actrice Het was een Olympische prestatie.

graaf Bovenaards!... de mensen waren ook totaal in vervoering, om van mijzelf nog maar te zwijgen.

actrice Nog hartelijk dank voor die prachtige bloemen.

graaf Maar vanzelfsprekend, schone dame.

actrice *met de ogen op een grote bloemenkorf wijzend, die op een tafeltje bij het raam staat* Daar staan ze.

graaf U bent gisteren letterlijk overladen met bloemen en kransen.

actrice Die liggen nog allemaal in mijn kleedkamer. Alleen Uw boeket heb ik mee naar huis genomen.

graaf *kust haar de hand* Wat lief van u.

actrice *neemt zijn hand en kust die*

graaf Maar schone dame.

actrice Niet bang zijn, meneer de Graaf. Dat verplicht u tot niets.

graaf U bent een merkwaardig schepsel... Je zou bijna zeggen: raadselachtig.

pauze

actrice Dat kutje Birken van u is vast een veel minder groot raadsel.

graaf Ja, die kleine Birken is een open boek, hoewel... ik ken haar natuurlijk alleen maar oppervlakkig.

actrice Ha.

graaf Geloof u mij nou. Maar u bent wel een raadsel, waar ik altijd al verlangend naar heb uitgekeken. Eigenlijk is mij een groot genot onthouden, doordat ik u gisteren... pas voor het eerst heb zien spelen.

actrice Wat zegt u me nou?

graaf Ja, weet u jonge dame, de programmering van de schouwburg is wat mij betreft wat problematisch. Ik ben namelijk gewend om laat te dineren... en als je daarna nog moet gaan, is het niet meer te volgen. Toch?

actrice Dan zult u vanaf nu wat vroeger moeten gaan eten.

graaf Ja, daar heb ik ook al aan gedacht. Of om helemaal niet meer te dineren. Zo'n groot genoegen is dat nou ook weer niet. *boert*

actrice Welke genoegens smaakt deze jeugdige ouwe bok dan nog wel?

graaf Dat vraag ik mij ook vaak af. Maar zo oud is deze bok ook weer niet, hoor. Het zal ergens anders aan liggen.

actrice Denkt u?

graaf Ja. Mijn vriend Lulu zegt bijvoorbeeld, dat ik filosoof ben. Hij bedoelt, schone dame, dat ik teveel nadenk.

actrice Ja... nadenken, het is een vreselijke ziekte.

graaf Ik heb teveel tijd, daarom denk ik na. Kijk, ik had gedacht, als ik naar Wenen overgeplaatst word dan zal het beter gaan. Daar is afleiding, opwinding. Maar het is hier in wezen niet anders dan daar.

actrice Waar is daar?

graaf Nou, daar, in Hongarije, waar ik meestal ergens in de rimboe was gestationeerd.

actrice Wat deed u daar dan allemaal in Hongarije?

graaf Wat ik zeg, jongedame, in het leger.

actrice Maar waarom ben je dan zolang daar in Hongarije gebleven?

graaf Ja, zo gaat dat.

actrice Daar wordt je toch knettergek van?

graaf Hoezo? Je hebt daar eigenlijk meer te doen dan hier, jongedame, rekruten drillen, jonge paarden inrijden... nou dan is het er lang niet zo erg als ze zeggen. Het is best mooi, zo'n laagvlakte – met zo'n zonsondergang. Het is jammer dat ik geen schilder ben, ik heb vaak gedacht, als ik een schilder was dan zou ik het schilderen. We hadden er één bij het regiment, de jonge Splaný, die zou het gekund hebben. Maar wat zit ik hier voor saaie verhalen op te hangen, jongedame.

actrice Nee alsjeblieft, ik amuseer me rot.

graaf Weet u, met u kan ie heerlijk kletsen. mijn vriend Lulu had het me al gezegd, maar het is iets wat ie maar weinig tegenkomt.

actrice En al helemaal in Hongarije.

graaf Maar ook in Wenen, mensen zijn overal hetzelfde. Het enige is, hoe meer mensen, hoe meer wrijving. Zegt u mij eens, jongedame, houdt u eigenlijk van mensen?

actrice Van ze houden? Ik haat ze! Ik kan ze niet luchten of zien. Ik zie ook nooit iemand. Ik ben altijd alleen. Hier komt niemand binnen.

graaf Ziet u wel, ik dacht het al, u bent eigenlijk een mensenhater. Dat komt vaak voor in de kunst. Als je zo in hogere sferen... ja, u mag blij zijn, u heeft tenminste iets om voor te leven.

actrice Wie zegt dat? Ik heb geen flauw idee, waarvoor ik leef.

graaf Alstublieft, jonge dame – beroemd – bejubeld –

actrice En dat maakt gelukkig, denkt u.

graaf Geluk? Alsjeblieft, geluk bestaat niet. Al die dingen waar zoveel over gepraat wordt bestaan niet... liefde, ook zo iets.

actrice Je hebt helemaal gelijk.

graaf Genot... roes... ja goed, daar kan je niet omheen, dat is tastbaar. Nu geniet ik... goed, en ik weet dat ik geniet. Of ik ben in een roes, prachtig. Dat is ook tastbaar. En als het voorbij is, dan is het voorbij.

actrice *groot* Het is voorbij.

graaf Maar zodra je je niet, hoe zal ik het formuleren, zodra je je niet overgeeft aan het moment... dus aan de toekomst denkt of aan het verleden... nou, dan is het direct voorbij. De toekomst... is treurig... het verleden is ongewis... oftewel... je raakt helemaal in de war. Zo is het toch?

actrice *knikt met grote ogen* Daar heeft u denk ik de essentie te pakken.

graaf Maar ziet u, jongedame, als je dat eenmaal inziet, dan maakt het niet meer uit of je in Wenen woont of in de Pusta of in Steinamanger.

Bijvoorbeeld... waar kan ik mijn hoed kwijt? Ah, dank je wel... Waar hadden we het nu over?

actrice Over Steinamanger.

graaf Juist. Dus zoals ik al zei, het maakt niet uit. Of ik 's avonds nou in het casino zit of in de officiersmess, het is toch allemaal één pot nat.

actrice Maar hoe verhoudt zich dat dan tot de liefde?

graaf Als je daarin gelooft, dan is er altijd wel iemand, die op je valt.

actrice Dat kutje Birken bijvoorbeeld.

graaf Ik begrijp werkelijk niet, jongedame, waarom u de hele tijd op die kleine Birken terugkomt.

actrice Dat is toch je haasje in het wild?

graaf Wie zegt dat nu weer?

actrice Dat weet toch iedereen.

graaf Behalve ik, heel merkwaardig.

actrice U heeft toch voor haar geduellerd!

graaf Misschien ben ik zelfs wel doodgeschoten en heb ik het niet eens gemerkt.

actrice Ik hoor het al, meneer de Graaf, u bent een man van eer. Kom eens naast me zitten?

graaf Als ik zo vrij mag zijn.

actrice Kom hier. *Ze trekt hem naar zich toe en strijkt met haar hand door zijn haar.* Ik voelde, dat u vandaag zou komen

graaf Waaraan dan?

actrice Gisteren in het theater voelde ik het al.

graaf Heeft u mij dan vanaf het toneel kunnen zien?

actrice Alsjeblieft zeg, maar je hebt toch wel gemerkt dat ik alleen voor u stond te spelen?

graaf Hoe is het mogelijk.

actrice Toen ik u daar op de eerste rij zag zitten, kreeg ik vleugels.

graaf Vleugels? Om mij? Ik had totaal niet in de gaten dat u mij zag zitten.

actrice Alleen al van die epauletten wordt ik horendol.

graaf Ja, jongedame.

actrice 'Ja, jongedame'... maar trek toch op z'n minst die sabel af.

graaf Als u me toestaat. *trekt 'm af, legt hem bij het bed*

actrice En geef me nou eindelijk eens een kus.

graaf *kust haar, zij laat hem niet los*

actrice Had ik u maar nooit zien zitten.

graaf Het is toch beter zo.

actrice Meneer de Graaf, u bent een poseur.

graaf Ik – hoe komt u daarbij?

actrice Weet je wel hoe gelukkig de meeste mannen zouden zijn, als ze nu in jouw schoenen zouden staan.

graaf Ik ben heel gelukkig

actrice Oh, ik dacht dat geluk helemaal niet bestond. Wat kijk je mij nou aan, het lijkt wel of je bang voor me bent. Meneer de Graaf.

graaf Ik zei toch al, u bent een raadsel.

actrice Ach, hou toch eens op met die filosofie... kom eens hier. En nu mag je iets vragen... je kan krijgen wat je wilt. Wat ben jij mooi.

graaf Goed, dan vraag ik om toestemming *kust haar hand* om vanavond terug te mogen komen.

actrice Vanavond... ik moet toch spelen.

graaf Na de voorstelling

actrice Dat is alles wat je vraagt? Meer kan Sinterklaas niet voor je doen? Is dat je hele verlanglijstje?

graaf Al het andere vraag ik na de voorstelling.

actrice *gewond* Dan kan je lang vragen, ellendige poseur.

graaf Ja, kijkt u eens, of kijk, we zijn tot nu toe toch zo openhartig met elkaar geweest... ik vind het allemaal gewoon veel fijner 's avonds, na de voorstelling... veel romantischer dan hier, waar... ik heb het idee dat elk moment die deur open kan gaan...

actrice Die kan van buitenaf niet open.

graaf Kijk, ik vind, dat je niet te makkelijk op voorhand iets moet bederven, wat in potentie heel mooi zou kunnen worden.

actrice In potentie...

graaf Om eerlijk te zijn vind ik de liefde zo 's ochtends vroeg afgrijselijk.

actrice Nou zeg – Jij bent wel het meest eigenzinnige dat ik ooit ben tegengekomen.

graaf Ik heb het natuurlijk niet over een of ander willekeurig sletje... daarbij maakt 't allemaal niets uit. Maar vrouwen zoals jij... je kan me nog zo vaak uitlachen. Maar vrouwen zoals jij... neem je voor het ontbijt niet tot je. En dus... weet je... dus...

actrice Jezus, wat ben jij schattig.

graaf Je begrijpt wat ik bedoel, toch? Ik zie het zo voor me –

actrice Nou, hoe zie jij het voor je?

graaf Ik had gedacht... na de voorstelling wacht ik je op met m'n rijtuig, dan rijden we samen ergens naartoe om te souperen –

actrice Ik ben je kutje Birken niet.

graaf Dat zeg ik toch ook niet. Ik vind alleen, overal hoort een bepaalde ambiance bij. Ik kom altijd pas tijdens het souper in de perfecte stemming. Dat is toch het allermooiste als je zo na het souper samen naar huis rijdt, en dan...

actrice En wat dan?

graaf Nou dan... ligt het in de lijn der verwachting.

actrice Kom toch eens wat dichterbij. Dichterbij.

graaf *gaat op bed zitten* Ik moet wel zeggen dat uit die kussens een bepaald parfum opstijgt... Dat is toch, Reseda Odorata?

actrice Wat is het hier heet?

graaf *buigt voorover en kust haar hals*

actrice Hé, meneer de Graaf, u wijkt af van uw schema.

graaf Wie zegt dat? Ik heb helemaal geen schema.

actrice *trekt 'm naar zich toe*

graaf 't Is heel erg heet.

actrice Vind je? En zo donker, 't lijkt wel avond... *drukt hem tegen zich aan* Het is avond... het is nacht... Je doet je ogen maar dicht, als het je te licht is. Kom... Kom...

graaf *verweert zich niet meer*

— —

actrice En, hoe zit het nu met de stemming, poseur?

graaf Een kleine duivel ben je.

actrice Wat is dat nou voor uitdrukking?

graaf Nou, een engel dan.

actrice Je had toneelspeler moeten worden. Echt waar. Jij kent de vrouwen. En weet je wat ik nu ga doen?

graaf Nou?

actrice Ik ga je zeggen dat ik je nooit meer wil zien.

graaf Waarom dan?

actrice Nee, nee. Jij bent me te gevaarlijk. Jij maakt een vrouw helemaal gek. Nu sta je er opeens weer bij, alsof er niets gebeurd is.

graaf Maar...

actrice Ik zou u er graag aan herinneren, meneer de Graaf, dat u net met mij de liefde heeft bedreven.

graaf Dat zal ik nooit vergeten.

actrice En wat doen we met vanavond?

graaf Wat bedoel je?

actrice Nou – je wilde me toch na de voorstelling opwachten?

graaf Ja, da's prima, overmorgen bijvoorbeeld.

actrice Hoor ik daar overmorgen? We hadden het toch over vanavond?

graaf Dat zou weinig zin hebben.

actrice Ouwe bok.

graaf Je begrijpt me verkeerd. Ik bedoel meer op... hoe moet ik dat zeggen, op geestelijk vlak.

actrice Wat heb ik met jouw geestelijk vlak te maken.

graaf Geloof me, dat speelt ook mee. Het is een misvatting dat je het los van elkaar kan zien.

actrice Hou nou toch op met dat gefilosofeer. Als ik daar behoefte aan heb lees ik wel een boek.

graaf Van boeken leer je toch nooit iets.

actrice Precies, juist daarom moet je me vanavond opwachten. En op dat geestelijk vlak komen we er ook wel uit, ouwe schurk.

graaf Dus als je me toestaat, dan zal ik je met mijn rijtuig...

actrice Wacht hier maar op me, in mijn

huis –

graaf ...Na de voorstelling.

actrice Natuurlijk.

De graaf gespt zijn sabel weer aan.

actrice Wat doe je nou?

graaf Volgens mij is het tijd om te gaan. Voor een beleefdheidsbezoek ben ik toch eigenlijk al een beetje te lang gebleven.

actrice Nou, vanavond zal het geen beleefdheidsbezoek worden.

graaf Denk je?

actrice Laat dat maar aan mij over. En geef me nu nog een kus, kleine filosoof. Zo, verleider... puber, geestelijke vlakgom, stinkdier... jij... *kust hem een paar keer heftig en duwt hem dan heftig weg* Meneer de Graaf, het was me een waar genoegen.

graaf Een fijne dag, schone dame. *bij de deur* Tot ziens.

actrice Adieu, Steinamanger.

10 de graaf en de hoer

's Ochtends tegen zessen. Een armoedig ogende kamer met één raam, waarvoor een vuilgeel rolgordijn hangt. Versleten, groene overgordijnen. Een commode waarop een paar ingelijste foto's staan en waarop een smakeloze, goedkope dameshoed ligt. Achter de lijst van de spiegel steken een paar Japanse waaiertjes. Op de met roodachtig velours beklede tafel staat een zwak flakkerende petroleumlamp, daarnaast staat een aangebroken fles bier en een half leeggedronken glas. Naast het bed, op de grond, ligt een ordeloos, klaarblijkelijk in haast uitgetrokken, hoopje vrouwenkleren. In het bed ligt de hoer, rustig ademhalend, te slapen – Op de divan ligt de Graaf, geheel gekleed, inclusief zijn overjas. Zijn hoed ligt op de grond, bij het hoofdeinde van de divan.

graaf beweegt, wrijft zijn ogen uit, komt snel overeind, blijft zitten, kijkt om zich heen Ja, hoe ben ik nou... Ah, ja... Dus ik ben echt met dat sletje naar huis... staat snel op, en ziet haar in bed liggen Daar ligt ze... Wat je op mijn leeftijd allemaal nog mee moet maken. Ik ben het helemaal kwijt, hebben ze me naar boven gedragen? Nee... ik weet nog – ik kom de kamer binnen... ja... ik was nog wakker of ik werd wakker... of... of doet deze kamer me alleen maar ergens aan denken?... Tyfus, nou ja... ik heb 'm gisteren natuurlijk al gezien... kijkt op de klok Wat, gisteren? Een paar uur geleden – Maar ik wist het, dat er zoiets ging gebeuren... ik voelde het aankomen... zoals ik begon te tanken gisteren, ik voelde het aankomen, dat... En wat is er eigenlijk gebeurd?... Niets dus... Of is er iets...? Tyfus... sinds... al in geen tien jaar is me zoiets overkomen, dat ik niet meer weet... Dus lang en breed, kort en goed, ik was knetter bezopen. Als ik nou maar wist, vanaf wanneer... Ja, dat weet ik nog heel precies, hoe ik die hoerentent binnenging met mijn vriend Lulu... nee, nee... we zijn bij Sacher weggegaan... en onderweg is toen al... Ja precies, ik zat in mijn rijtuig met Lulu... Wat zit ik hier mijn hersens te pijnigen. 't Maakt toch niets uit. We moeten zien hoe we hier wegkomen. staat op, de lamp wankelt. Oh! Die slaapt als een roosje. Ook al herinner ik me niks, ik zal het geld toch maar op het nachtkastje leggen... en tabee... staat voor haar en kijkt haar lang aan Als je niet wist wat ze doet... bekijkt haar lang Ik ken er een hoop, die er in hun slaap beduidend minder onbedorven uitzien. Tyfus... Lulu zal wel weer zeggen dat ik loop te filosoferen, maar toch is het waar, ook voor de Slaap zijn we allen gelijk, volgens mij; – net als voor zijn broer, de Dood dus... Hm, ik zou eerlijk gezegd graag willen weten, of... Nee, dat zou ik me nog wel herinneren... Nee, nee, ik ben meteen op die divan neergestort... en er is niets gebeurd... Ongelooflijk, hoe vrouwen soms op elkaar lijken... We gaan. Hij wil gaan. Ja, heel goed. Hij pakt zijn portemonnee en wil er een biljet uithalen.

hoer wordt wakker Hé... wie hebben we daar in alle vroege – herkent 'm Hallo, matroosje.

graaf Goedemorgen. Heb je lekker geslapen?

hoer rekt zich uit Hier komen. Kusje geven.

graaf buigt zich naar haar toe, bedenkt zich, weer terug Ik wilde juist vertrekken.

hoer Vertrekken?

graaf Het is echt de hoogste tijd.

hoer Je wilt zomaar vertrekken?

graaf Zomaar...

hoer Okee, doe; kom nog eens langs wippen.

graaf Ja, tot ziens. Krijg ik geen handje van je?

hoer neemt haar hand vanonder de dekens vandaan

graaf neemt haar hand, drukt daar mechanisch een handkus op, merkt het en lacht. Alsof je een prinses bent. Trouwens, als je alleen maar...

hoer Wat zit je me nou aan te kijken?

graaf Als je alleen maar dat hoofdje ziet, zoals nu... Bij het ontwaken ziet ook iedereen er onschuldig uit... Tyfus, ik kan me wel van alles inbeelden, als het niet zo naar petroleum stonk...

hoer Altijd gezeik met die lampen.

graaf Hoe oud ben je eigenlijk?

hoer Nou, wat denk je?

graaf Vierentwintig.

hoer Geloof je het zelf.

graaf Ouder?

hoer Ik word twintig.

graaf En hoe lang zit je al...

hoer Ik zit al een jaar in het leven.

graaf Dan was je d'r vroeg bij.

hoer Beter te vroeg dan te laat.

graaf gaat bij haar op bed zitten Vertel eens, ben je eigenlijk gelukkig?

hoer Wat?

graaf Gaat het een beetje goed met je?

hoer Oh, met mij gaat het altijd goed.

graaf Zo... Zeg, heb je er nooit aan gedacht, dat je ook iets anders zou kunnen doen.

hoer Wat moet ik doen dan?

graaf Tja... Je bent eigenlijk een heel knap meisje. Je zou toch bijvoorbeeld best een vaste vriend kunnen hebben.

hoer Want die heb ik niet, bedoel je misschien.

graaf Ja, dat weet ik... Ik bedoel eentje, weet je, één die je onderhoudt, zodat je niet met iedereen mee hoeft te gaan.

hoer Ik ga ook niet met iedereen mee. Dat heb ik godzijdank niet nodig, ik bepaal zelf met wie ik mee ga.

graaf kijkt de kamer rond

hoer merkt het Volgende maand verhuizen we naar centre ville, naar de Spiegelgasse.

graaf Wij? Wie zijn wij?

hoer Nou, de madam en de andere hoeren die hier wonen.

graaf Hier wonen nog meer...

hoer Hiernaast... hoor je het niet... Dat is Milli, die was ook in die tent van gisteren.

graaf Daar snurkt iemand?

hoer Dat is dus die Milli. Die snurkt de hele dag door, vanavond tegen een uur of tien, dan staat ze op en gaat ze weer naar die tent toe.

graaf Wat een afschuwelijk bestaan.

hoer Zeker te weten. Madam scheldt d'r ook voortdurend verrot. Ik zorg dat ik al om twaalf uur op straat sta.

graaf Wat doe je dan om twaalf uur op straat?

hoer Ja, wat denk je dat ik doe? Ik ga aan de tippel.

graaf Ah ja... natuurlijk... *staat op, pakt z'n portemonnee, legt een briefje op het nachtkastje* Tot ziens.

hoer Je gaat al... Doei... Kom gauw weer eens langs. *gaat op haar zij liggen*

graaf *blijft weer staan* Het maakt jou ook allemaal niets uit, toch?

hoer Wat?

graaf Ik bedoel, veel plezier heb je er niet meer van.

hoer Ik heb slaap.

graaf Het maakt jou allemaal niet uit, of iemand jong is of oud, of, of iemand...

hoer Wat is de vraag?

graaf ...Nou *realiseert zich opeens iets* Jezus, nu weet ik aan wie jij mij doet denken, het is...

hoer Lijk ik op iemand?

graaf Ongelooflijk, ongelooflijk. Alsjeblieft, zeg alsjeblieft even helemaal niets, een minuutje maar... *kijkt haar aan* Precies hetzelfde gezicht, precies hetzelfde gezicht. *kust haar plotseling op haar ogen*

hoer Nah...

graaf Jezus, het is jammer dat jij niet iets anders doet... De wereld zou aan je voeten kunnen liggen.

hoer Je lijkt Franz wel.

graaf Wie is Franz?

hoer Nou, de barman in die tent van gister...

graaf Hoezo lijkt ik Franz wel?

hoer Die zegt ook altijd dat de wereld aan mijn voeten zou kunnen liggen. En dat ik met hem moet trouwen.

graaf Waarom doe je dat dan niet?

hoer Ja, morgen brengen... ik ga niet trouwen, echt niet, voor geen goud. Later misschien een keertje.

graaf Die ogen... precies die ogen... Lulu zal wel weer zeggen dat ik gek ben – maar ik wil nog één keer je ogen kussen... zo... en nu tot ziens, nu vertrek ik.

hoer Doedoei.

graaf *bij de deur* Hé... zeg eens... verbaast het je dan helemaal niet...

hoer Wat nou?

graaf Dat ik niks van je wil.

hoer Er zijn veel mannen die 's ochtends niet zo in vorm zijn.

graaf Nou ja... Dom van me, dat ik wil dat ze zich erover verbaast... Goed, doe... *bij de deur* Eigenlijk stoort het me. Ik weet toch dat het bij dit soort stelletjes alleen om het geld gaat... nou ja – dit soort... het is goed dat ze zich niet beter voordoet, daar zou je blij mee moeten zijn... De volgende keer kom ik weer bij jou.

hoer *met gesloten ogen* Top.

graaf Wanneer ben je d'r meestal?

hoer Ik ben er meestal altijd. Gewoon naar Leocadia vragen.

graaf Leocadia... Mooi – Nou tot ziens dan maar. *bij de deur* Ik voel die wijn toch nog steeds. Dat is toch wel het toppunt... ben ik bij zo'n vrouw geweest, heb ik niks anders gedaan dan haar ogen kussen, omdat ze me aan iemand deed denken... *wendt zich tot haar* Leocadia, gebeurt je dat vaker, dat iemand zomaar weggaat?

hoer Hoe dan?

graaf Zoals ik?

hoer Zo vroeg?

graaf Nee... of je wel eens iemand hebt gehad – die niks van je wou?

hoer Nee, dat is me nog nooit gebeurd.

graaf Hoe bedoel je? Denk je, dat ik je niet aantrekkelijk vind?

hoer Waarom zou je me niet aantrekkelijk vinden? Vannacht vond je me aantrekkelijk genoeg.

graaf Ik vind je nu ook aantrekkelijk.

hoer Maar vannacht vond je me aantrekke-lijker.

graaf Waar baseer je dat op?

hoer Doe je nou expres zo dom?

graaf Vannacht... ja, zeg, ben ik toen niet meteen op die divan neergestort?

hoer Klopt ja... maar wel samen met mij.

graaf Met jou?

hoer Ja, weet je dat dan niet meer?

graaf Ik heb... wij zijn samen... ja...

hoer Maar je viel meteen in slaap.

graaf Ik viel meteen... Zo... Dus zo zat het...

hoer Ja, matroosje. Je moet behoorlijk kachel zijn geweest, dat je dat niet meer weet.

graaf Zo... – En toch... er is een zekere gelijkenis... Tot ziens... *luistert* Wat is daar aan de hand?

hoer De schoonmaakster is er al. Wees lief en geef haar iets als je weggaat. De voordeur is open, dat scheelt weer een conciërge.

graaf Ja. *in de voorkamer* Goed... Het zou toch mooi geweest zijn, als ik haar alleen maar op haar ogen had gekust... Dat was op zichzelf een soort avontuur geweest. Het is me niet gegund. *De schoonmaakster opent de deur.* Ah – kijk eens aan... Goedenacht. –

schoonmaakster Goedemorgen.

graaf Ja, natuurlijk... goedemorgen... goedemorgen.

Rolverdeling
hoer, dichter Kuno Bakker
jongeheer, graaf Gillis Biesheuvel
soldaat,
echtgenoot,
schoonmaakster Vincent Rietveld
kamermeisje,
lieve kind Thirsa van Til
jongedame, actrice Manja Topper
www.doodpaard.nl

Arthur Schnitzler, 1862-1931, was schrijver en huisarts in Oostenrijk. Hij schreef romans, korte verhalen en toneelstukken.

Toneelwerk o.a.
1893 *Anatol*
1895 *Liebelei*
1897 *Reigen*
1898 *De groene kakatoe*
1904 *De eenzame weg*
1911 *Het wijde land*
1912 *Professor Bernhardi*